

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
7/2018
17. február 2018

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA PETER ŠTRELINGER
A JEHO NÁVRATY K PREVRATOM
Strana 4.

SÚČASNÚ POLITIKU FORMUJÚ
POKLADNICE PLNÉ PEŇAZÍ...
Strana 5.

LEGENDÁRNY KAMIL HAŤAPKA
O SEBE, POSTOJOCH A POLITIKE
Strana 6.

V SLOVENSKEJ ŽURNALISTIKE
NEPOTREBUJEME LOKAJOV
Strana 7.

SAMUEL JAROSLAV ZACHEJ –
VYTRVALÝ KRAJANSKÝ KONZUL
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

V kníhkupectvách nezbadáte, v akej biede čipú najstaršia a najpočetnejšia organizácia slovenských básnikov, spisovateľov, prekladateľov a literárnych vedcov, čo si práve pripomenie deväťdesiatpäť rokov existencie – Spolok slovenských spisovateľov. Keď ju už biele kone balkánskej mafie takmer pripravili o budovu v centre hlavného mesta, lebo sa im pozdávala pre kupleraj, keď sa bez pomoci a podpory inštitúcií sama, len s nezištnou pomocou národu oddaných právnikov vysekáva z džungle paragrafov a príkoria, nedochodí jej ani len na vydávanie Literárneho týždenníka, dôstojného nástupcu voľakedy zakázaného Kultúrneho života. Týždenníka, čo pripomenul demokratické a národné princípy už v rokoch totality a pred zrakom unavenej normalizácie privial ovzdušie novembra '89 i slovenskej štátnosti. Dnes, keď ju máme, akoby nikoho z tých, čo sú na jej výslni a výpeku, nezaujímaj osud časopisu.

Minister kultúry sa tvári nevinné: vytvoril nezávislú komisiu, ktorá riadi Fond pre podporu umenia. Rada zástupcov rozličných sfér, festivalov, pohód, pódii a štúdií, každý má jedného zástupcu, aj päťsto tvorcov Spolku slovenských spisovateľov, takže aké sťažovanie, demokracia funguje! Výsledok je, že v Literárnom týždenníku môžu podávať tak dvaja-traja dôchodcovia bez bázne, hany a mzdy, hospodárka Spolku je aj sekretárkou predsedu, predsedníctva, vydavateľstva SSS a redakcie týždenníka, technické zariadenie amortizovalo v minulom tisícročí, pritom redakcia dokonca platí honoráre, lebo sa to patrí, tri až päť eur za stranu – a vidíte, ľudia píšú, náklad je tritisíc, ak použijem starý koeficient čítavosti časopisov – 2,6 – osemtisíc ľudí drží časopis v rukách, nevraviac, že v jeho e-mailovej podobe navštívili vlni priaznivci literatúry 1,7 milióna strán. Takže vlastne – prečo o tom písať?

Lebo ten stav je národnou hanbou. Aj hanbou vlády, v ktorej – mimochodom – je i Slovenská národná strana. Aj hanbou ministerstva kultúry. Predovšetkým.

Ján ČOMAJ

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Rádiotelevízia obhajuje kontroverzné výroky svojho moderátora Ministerstvo financuje Havranovu nenávisť

Maroš SMOLEC – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

„Výroky novinára Michala Havrana sú pravdepodobne porušením trestného zákona, konkrétne paragrafu 423 – Hanobenie národa, rasy a presvedčenia. V tomto prípade to je hanobenie národa a trestná sadzba sa predpokladá na dva až päť rokov,“ uviedol pre Slovenské národné noviny právny expert redakcie. Reagoval na slová moderátora RTVS, šéfredaktora portálu Je to tak a známeho zástancu multikulturalistickej loby na Slovensku Michala Havrana. Ten sa v rámci projektu Menej alebo viac? spoločnosti MPhilms a denníka N hanebne vyjadril na adresu slovenského národa v súvislosti s deportáciou Židov počas trvania prvej Slovenskej republiky.

V rámci spomínaného projektu v dokumente Menšina o väčšine sa M. Havran vyjadril o vzťahu Slovákov k židovskej menšine asi takto: „Židovská menšina na Slovensku v skutočnosti neexistuje. Sú tu len torzá ľudské, architektonické aj kultúrne. Je to preto, lebo katolícky kňaz Jozef Tiso sa stal vrahom malých detí. Treba to stále pripomínať pre tých, čo tomu úplne dostatočne nerozumejú, že Jozef Tiso nebol kňazom, ale bol človekom, ktorý posielal malé deti do koncentračných táborov. Ak nám dnes na Slovensku niečo chýba, tak je to celá židovská menšina, ktorá bola slovenskými katolíckymi aj evanjelickými deportovaná do koncentračných táborov. To, že dnes opravujeme synagogy, tak to neznamená, že sa židovská menšina vracia, pretože židovská menšina sa na Slovensko nevracia, a nemá sa odkiaľ vrátiť, lebo z táborov sa nedalo vrátiť. Ak budete nabudúce chcieť niekoho nenávidieť, tak Židov môžete úplne vynechať z hry, pretože vaši starí rodičia ich už zlikvidovali.“

URÁŽKA NÁRODA

Tento jeho výrok pohl žlčou desaťtisíc Slovákov. V nasledujúcich dňoch po zverejnení dokumentu sa k nemu aj patrične vyjadrovali na sociálnych sieťach – vrátane konta Facebook Slovenských národných

novín. Hlavným problémom je, že M. Havran generalizuje ako komunisti, ktorí súdili na základe kolektívnej viny. Vyjadrením „vaši starí rodičia ich už zlikvidovali“, jednoznačne obviňuje z deportácií židovskej menšiny každého Slováka, ktorý vtedy žil. Obviňuje aj tisíce povstalcov, ktorí sa zúčastnili na povstaní proti fašizmu, stovky partizánov, ktorí v bojoch na slovenskom území zahynuli, desaťtisíce radových občanov i mnohých matičiarov, ktorí pomáhali odboju. No obviňuje aj Spravodlivých medzi národmi – Slovákov skrývajúcich Židov, čím ich zachránili pred smrťou.

A práve Slovákov je percentuálne najviac spomedzi všetkých európskych národov, ktorí zachraňovali Židov. M. Havran si však neodpustil aj útok na slovenskú cirkev: „... celá židovská menšina, ktorá bola slovenskými katolíckymi aj evanjelickými deportovaná do koncentračných táborov.“ Zaujímavosťou je, že M. Havran je evanjelický teológ a jeho starí rodičia tiež žili v čase druhej svetovej vojny na Slovensku. Dokonca spoluvlastnili grandhotel v Starom Smokovci, kde údajne skrývali Židov pred fašistami. Havran akoby obviňoval aj sám seba. To odmietol práve konštatovaním, že

„vaši starí rodičia“ – teda nie jeho. Keďže je M. Havran platený z daní a koncesionárskych poplatkov každej domácnosti ako moderátor RTVS, opýtali sme RTVS ako vníma slová svojho mienkotvorného redaktora: „Predmetné video, v ktorom účinkuje aj pán Michal Havran, je súčasťou projektu Menej alebo viac?, ktoré je koncipované ako krátke apelačné vystúpenie jednotlivých respondentov, v ktorých hyperbolickým spôsobom podávajú svoj vlastný názor na danú problematiku. Túto hyperbolu treba vnímať tak, že má vyprovokovať polemiku a následne vytvoriť priestor na serióznu debatu k danej téme. RTVS stojí za Michalom Havranom,“ uviedla pre SNN hovorkyňa E. Rusnáková.

ZO ŠTÁTNYCH PEŇAZÍ

Najtragickéjšie na celom prípade je, že urážlivé slová M. Havrana platí štát, a to prostredníctvom Ministerstva spravodlivosti SR (MS SR). Na webovej stránke <http://www.mphilms.sk/film/menej-alebo-viac> je jasne uvedené, že pätnásť krátkych videí je realizovaných s finančnou podporou MS SR, a to vo výške 13 465 eur. Takto aj nepriamo financujú politickú kampaň Progressívneho Slovenska. Lebo autorka konceptu kampane Zora Jaurová je podpredsedníčka politickej strany Progressívne Slovensko.

3 OTÁZKY PRE:

Jozefa NEMCA, komisára Knihy slovenských rekordov a pravého patriota

Hokejový mág a marketingový kúzelník Topvaru

• Málokomu sa podarí dvíhať nad hlavu Stanleyho pohár – hlavnú trofej zámorskej NHL, alebo mať naraz na krku všetky medaily Mira Šatana, čo je vlastne akoby vizitka najväčších úspechov slovenského hokeja...

Ako hokejový tréner žiackych výberov v Topolčanoch som chlapcom zdôrazňoval, že musia byť najlepší a stať sa majstrami Slovenska, aby sa presadili popri tradičných hokejových baštách. Podrobili sa na ich vek možno tvrdým, či nie celkom certifikovaným metódam v tréningu a stali sa mládežníckymi šampiónmi. Takto sa otvoril hokejový svet pred Radom Heclom, Lubomírom Hurtajom, bratmi Višňovskými i pred „tichým zabijakom“ Mirom Šatanom...

• Vy ste im ho otvorili a oni to radi priznávajú. Boli ste s nimi, keď

sa v Göteborgu stali majstri sveta a rovnako vás pozývali do zámoria, keď boli veľké hviezdy svojich tímov. Pekné vzťahy sú trvácne doteraz. Vás však nepreslávil iba hokej, ale rovnako netradičné metódy počas riaditeľovania propagácii pivovaru Topvar, kde ste uplatňovali tzv. ľudový marketing.

Peňazí na ten komerčný výmysel nebolo, tak som využíval svoj ludanický mozog a skúsenosti, ktoré som pochytil vo svete, keď som ho brázdil s hokejom. Podarilo sa mi vymyslieť pár súčich sloganov aj dobrých propagačných podujatí ako s Manekenom písom v Bruseli, ktorý cikal naše pivo... Vždy som veril kvalite našich ľudí aj výrobkom, čo vychádzali spod ich rúk, len sme ich nevedeli predať. A o to mi najmä išlo.

• Stali ste sa tvárou „jediného slovenského pivovaru“. Dnes už ani

ten neexistuje, s čím ste sa doteraz nezmierili, a na Ivana Mikloša s jeho likvidačnými daňami pre pivovárnikov stále peníte... Máte sedemdesiatpäť, ste takmer každodenný hosť na topofčianskej plavárni, aktívne pomáhate tímu, čo vedú Knihu slovenských rekordov ako komisár. Šatanov tím na ZOH sprevádzajú rozpaky. Čo o ňom súdite a aké sú šance našich športovcov na olympiáde?

Poviem to krátko. Rád by som mal na krku aj kórejskú medailu... Možno viac povedia verše, čo som Slovensku venoval: Krásna je naša krajina, patrí jej veľká sláva, / zdobená je poľami, potokmi a kvetmi. / Patríme k nej všetci a sme jej deťmi, / chráňme si ju, vážme si ju za to, čo nám dáva...

Zhováral sa Emil SEMANCO
Foto: Štefan KAČENA

V SNN 8/2018
SI PREČÍTATE

■ Súčasné smerovanie Európskej únie už jasne kritizujú aj mnohí významní politici
■ Európski konzervatívci konečne vyzývajú na obnovu politickej národnej suverenity
■ Pripomínáme si 140. výročie narodenia štátnika, publicistu a národovca Milana Hodžu

Ako sme na Slovensku v pamätnom v roku 1998 obrodili február 1948

Nomenklatúrni komunisti stále v kurze

Eva ZELENAYOVÁ, mrs – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Keď sa Fedora Gála pýtali, ako mohli vo VPN z Vladimíra Mečiara urobiť predsedu vlády, odpovedal, že ich ohúrili svojimi vedomosťami, pamäťou, jednoducho nemali lepšieho. Iba na mesiac sa však dá rátať obdobie, ktoré stačilo na to, aby sa Mečiar stal neprijateľným politikom nielen pre gálovskú platformu Verejnosti proti násiliu (z ďalšej vzniklo HZDS), ale aj pre KDH, SDL a neskôr pre takmer celé politické spektrum. Ján Čarnogurský dokonca považuje porážku mečiarizmu za svoje najväčšie politické víťazstvo.

Treba poznamenať, že mečiarizmom označujú obdobie kreovania slovenskej štátnosti a vybudovania jej základov pod vedením Vladimíra Mečiara. Všetky strany, ktoré v roku 1998 vyladali vládnú koalíciu, odvíjajú vznik štátu až od tohto dátumu. Od víťazstva nad mečiarizmom. Čo sa však vlastne v tom roku 1998 stalo?

■ JEDENÁST PERCENT!

Nedávno sa objavila správa, že nemecká prokuratúra má stíhať občanov Českej a Slovenskej republiky zodpovedných za smrť nemeckých občanov pri pokuse o prechod česko-slovenskej štátnej hranice na Západ počas studenej vojny. Malo by

ísť o pilotný projekt, ktorým by sa mali odsúdiť zločiny komunizmu. Mnohí si povieja: Konečne! Iní sa budú čudovať, prečo to majú u nás robiť Nemci?

V roku 1989 bolo až jedenásť percent občanov členmi komunistickej strany, tak minimálne tretina obyvateľstva bola pod jej vplyvom. A politické subjekty po novembri 1989, ktoré sa verbálne prihlásili k demokracii a ku kresťanským hodnotám, ochotne vstupovali do koalícií s komunistami. Tak to bolo aj v prípade KDH, ktoré v roku 1998 vytvorilo vládnú koalíciu so Stranou demokratickej ľavice (SDL), čo boli pretransformovaní bývalí členovia komunistickej strany. Dokonca viacerí vo vedení SDL

pochádzali z nomenklatúrnych kruhov komunistickej strany. Napríklad na decembrovom zjazde strany v roku 1989 (!) sa členmi výkonného výboru ÚV KSS stali medzi inými Peter Weiss (v súčasnosti veľvyslanec SR v ČR) alebo Milan Ftáčnik (vo vláde M. Dzurindu minister školstva) či Pavol Kanis (v tej istej vláde minister obrany).

■ NEMECKÁ SPRAVODLIVOSŤ?

Po voľbách v roku 1998 okrem SDK boli vo vládnej koalícii Strana maďarskej koalície s predsedom Béloom Bugárom a Strana občianskeho porozumenia s predsedom Rudolfom Schusterom. Predsedom Strany demokratickej koalície bol

Mikuláš Dzurinda a tvorili ju: Demokratická únia (predseda Eduard Kukan), Kresťanskodemokratické hnutie (predseda Ján Čarnogurský), Demokratická strana (predseda Ján Langoš), Sociálnodemokratická stra-

na Slovenska (predseda Jaroslav Volf) a Strana zelených na Slovensku (predsedníčka Zdenka Tóthová).

Najkontroverznejšou postavou v tomto panoptiku bol Ján Langoš. Keď v roku 1994 vchádzal do rokovacej sály NR SR, zhnusené poznamenal: „Cítiť tu komunistický puch.“ O štyri roky neskôr sám prispel k tomu, že moc v štáte opäť prevzali komunisti. Skoro ako vo februári 1948.

■ ČAS ROZHODNE

Súčasná spoločnosť sa rozhodla V. Mečiara trestne stíhať za tzv. Mečiarove amnestie po zavlečení mladého Kováča do Rakúska. Snažia sa prekryť najdôležitejšie obdobie našej histórie – vznik demokratickej Slovenskej republiky v roku 1993. Ubehlo od jej vzniku dvadsaťpäť rokov a vláda SR si bude pripomínať radšej storočnicu vzniku prvej Česko-slovenskej republiky. Isto, aj samotný V. Mečiar a jeho vládne garnitúry urobili viacero pochybení. Veď chyby robí ten, kto pracuje. História je exaktná veda. S odstupom času isto zhodnotí obdobie vzniku štátnosti. A zhodnotí aj postkomunistov, ktorí sa vedeli aj v demokratickom zriadení obracať.

Poslanci hľadajú zrodu, kedy sa Slováci dočkajú zaslúženého odpočinku

Odborári požadujú pevný odchodový vek

Text a foto: Ján ČERNÝ

Tisíce odborárov na protestoch, viac ako stotisíc podpisov pod petíciou za stanovenie maximálneho veku potrebného na odchod do dôchodku. Najnovšie sa ukazuje, že táto téma možno zjednotí poslancov Národnej rady Slovenskej republiky natoľko, že prejde v parlamente aj ústavná zmena.

Predseda Odborového zväzu KOVO Emil Machyna odovzdal predsedovi Národnej rady SR Andrejovi Dankovi petíciu za skorší odchod do dôchodku. Je na nej presne stodvadsaťšesťtisíc podpisov občanov. Odborári, ale nielen oni, žiadajú stanoviť maximálny odchodový vek do dôchodku na šesťdesiatštyri rokov. Pre niektoré profesie žiadajú aj skorší odchod.

■ PROBLEMATIKA REZONUJE

Ešte na konferencii strany SMER v závere minulého roka jej predseda a premiér vlády SR Robert Fico nevyhlásil, že sa koalícia bude týmto problémom čoskoro zaoberať. Oznámil, že do ústavy chce pretlačiť najvyššiu vekovú hranicu, kedy budú Slováci odchádzať

do dôchodku. „Ten sa bude zrejme predlžovať, ale treba si povedať, koľko rokov chceme nechať niektoré typy zamestnancov trápiť sa v robote. Je legitimnou snahou hľadať nejakú rozumnú hranicu,“ povedal Robert Fico. Zaujímavé je, že v štátoch Európskej únie majú všetci okrem Maďarska, Malty, Francúzska a Lotyšska vyšší vek odchodu mužov do dôchodku ako my na Slovensku. Slovenské ženy v porovnaní s mužmi sú však na tom horšie, keďže veľa štátov má vek odchodu do dôchodku niekedy aj výrazne nižší, ako je u nás.

„U žien by sme mali brať do úvahy materstvo, počet detí,“ povedal predseda Národnej rady Slovenskej republiky a predstaviteľ Slovenskej národnej strany Andrej Danko na margo aktuálnej témy.

Samotná požiadavka určiť vekový strop ho nijako neznepokojila, oznámil, že je akceptovateľná a bude mať podporu národniarov.

■ NÁRODNIARI SÚ ZA

„Stropovanie veku na šesťdesiatštyri rokov má v našom poslancovom klube plnú podporu,“ potvrdil Andrej Danko. „Myšlienka fixného maximálneho veku odchodu do dôchodku má moju absolútnu podporu. Musíme mať dôchodkový strop,“ vyhlásil predseda parlamentu po stretnutí s členmi petičného výboru odborového zväzu KOVO, ktorí v petícii žiadajú, aby bol maximálny vek odchodu do dôchodku stanovený na šesťdesiatštyri rokov. Povedal tiež, že dôchodkový vek sa nedá

Takúto idylku na slniečku a pri „politizovaní“ môžu starodôchodcom, ktorí presne vedeli, kedy odídu do dôchodku, súčasní zamestnanci ťiško závidieť...

dokonečne predlžovať, preto je pevná hranica nutná.

Odborári oznámili médiám, že ak by s petíciou neuspeli, sú pripravení zbierať podpisy na vyhlásenie referenda za skorší odchod do dôchodku. To však po vyjadreniach dvoch z troch popredných politikov koalície zrejme nebude potrebné. Viacerí opoziční poslanci parlamentu tiež vyjadrili názor, že ak by sa takýto strop na odchod do dôchodku presadzoval ústavným zákonom, zrejme by ho podporili. Teda s ústav-

nou väčšinou poslancovských hlasov v parlamente bude pravdepodobne možné v tejto súvislosti už vopred počítať.

Od začiatku minulého roka sa vek odchodu do dôchodku predlžuje o určený počet dní podľa priemernej strednej dĺžky života. Od vlni sa penzijný vek zvýšil o sedemdesiatšesť dní, od začiatku tohto roka stúpil o ďalších šesťdesiattri dní. V roku 2018 vek odchodu do dôchodku dosiahne šesťdesiatdva rokov a stotridsaťdva dní.

VŠIMLI SME SI

„Slovensko nie je chudobné na dobrých architektov. Mnohí z nich – či v minulosti, alebo neskôr – vytvorili pozoruhodné diela. M. M. Harminc, D. Jurkovič, F. Weinwurm, E. Belluš a ďalší sa zapísali do dejín našej stavebnej kultúry nezmatiteľným spôsobom. Patrí k nim aj Štefan SVETKO (1926 – 2009), ktorý formoval obraz slovenskej architektúry v priebehu celej druhej polovice 20. storočia,“ napísal prof. Ing. arch. Štefan Šlachta, PhD., (1939 – 2016) do úvodu skvelej memoárovnej knihy o tomto architektovi, ktorú zostavil náš stály spolupracovník Ján Čomaj.

Komplexný chrám kultúry

„Obrátená pyramída“ je už mestotvorným prvkom Bratislavy.

Až je človeku ľúto, že sa o takýchto výnimočných knihách a tvorcoch tak málo hovorí...

Iný špičkový slovenský architekt Ivan Matušik v spomínanej knihe o Š. Svetkovi rámcuje: „Stal sa neodmysliteľným reprezentantom generácie architektov šesťdesiatych rokov, ktorí celé polstoročie museli kráčať za svojím architektonickým snom po neľahkej ceste zložitých čias. Kvalitu čas potvrdil. Za celoživotné dielo sa stal laureátom Ceny Emila Belluša za rok 1998. V tomto roku dostala osobitné ocenenie aj jeho najvýznamnejšia stavba – budova Slovenského rozhlasu. V celoštátnej verejnej ankete Stavba storočia zvíťazila v kategórii spoločenských stavieb. Potvrdila sa tým skutočnosť, že nielen odborná, ale i laická verejnosť docenila hodnoty, ktoré priniesla do slovenskej architektúry jeho novátorská tvorba.“

Samotný Svetko v roku 2004 o nej uvažoval takto: „Bez štátnej podpory nemôže fungovať verejnoprávny rozhlas, ale dotácie tiež nie sú všeliekom. Chýba vynaliezavá dramaturgia, aktívna ponuka kultúrneho centra, ktoré má vybudované všetko pre poéziu, slovo, divadlo, estrádu, hudobné žánre, výtvarné aktivity – to je chrám komplexnej kultúry. Predaj, výmena, búranie nie sú dobrým riešením...“ Áno, o tom všetkom sa v súvislosti s „obrátenou pyramídou“ ešte nie tak dávno uvažovalo. Verme, že tie zvrátené plány sú nadobro preč a nebude sa im ustupovať ako v prípade Baštemákovho a Kočnerovho Five Stars Residence alebo komplexu Bonaparte...

V závere minulého roka 2017 vyhlásil Pamiatkový úrad SR budovu Slovenského rozhlasu v Bratislave za národnú kultúrnu pamiatku. Kvalitu diela potvrdil čas...

Text a foto: Emil SEMANCO

Prvá potravinárska komodita, v ktorej sme na Slovensku úplne sebestační Z bývalých desiatich cukrovarov zostali dva

Výroba bieleho zlata na Slovensku je už dávno za svojim zenitom. Napriek tomu predsa len prekvapila informácia, že vo výrobe cukru sme u nás na sto percent sebestační. Má to však jeden podstatný háčik. Vlastne dva.

Sú to dve firmy, pod ktoré patria „naše“ posledné ešte vyrábajúce cukrovary. Jedna je z Nemecka a druhá z Rakúska. Už pred časom francúzska spoločnosť Sucrerie de Berneuil predala svoj 33,5-percentný podiel v Považskom cukre, a. s., Trenčianska Teplá. Akcie za vyše 10,5 milióna eura kúpil majoritný vlastník cukrovare – nemecký Nordzucker, ktorý takto zvýšil svoj podiel na 93,3 percenta. Považský cukor vlastní tiež výraznú väčšinu v Trnavskom cukrovare. Ostatné tri „slovenské“ cukrovary vlastní najväčšia európska cukrovarnícka spoločnosť Südzucker z Rakúska.

„Slovensko je v súčasnosti schopné pri maximálnom využití oboch cukrovarov zabezpečiť sebestačnosť v rámci výroby cukru na sto percent pre potravinárske aj priemyselné využitie. Spotreba cukru však v ekonomicky prosperujúcich krajinách, a teda aj na Slovensku, klesá, pričom stúpa práve v rozvojových krajinách,“ uviedla nedávno podpredsedníčka vlády a ministerka Gabriela Matečná.

Na Slovensku je v súčasnosti stodevädšiatpäť pestovateľov cukrovej repy, pričom priemerná výmera pestovateľských plôch s touto plodinou je okolo sto hektárov. Na optimálne využitie výrobných kapacít oboch cukro-

varov v Slovenskej republike je potrebná výmera dvadsaťtisíc až dvadsaťdva tisíc

ČO INÍ NEPIŠU

Z desiatich výkonných produkčných slovenských cukrovarov, z ktorých viaceré mali dlhoročnú tradíciu produkcie „bieleho zlata“, zostali po roku 1989 iba dva. Aj tie sú v rukách zahraničných majiteľov. V Považskom cukrovare v Trenčianskej Teplej získal po odkúpení akcií francúzskej spoločnosti Sucrerie de Berneuil dominantné postavenie nemecký Nordzucker.

hektárov, čo sa v posledných piatich rokoch vďaka stabilnej pestovateľskej základni udržiava. Ak by sa uvažovalo

s rozširovaním pestovania cukrovej repy, priestor teda zostáva tak nanajvýš na dve tisíce hektárov ďalších plôch, na ktorých ju možno pestovať.

Otázne je však, s akou rentabilitou by to bolo? Európska komisia totiž očakáva, že výroba cukru v EÚ po zrušení kvót tento rok stúpne až na 20,5 milióna tony oproti 16,8 milióna tony v roku 2017. Dovoz cukru do EÚ naopak výrazne poklesne – dokonca až pod úroveň 1,5 milióna tony. Dôvodom je zosúladienie cien cukru v EÚ a vo svete, a tým menšia príťažlivosť trhu EÚ pre vyvážajúce krajiny. Zároveň sa podľa EK značne zvýši vývoz cukru z EÚ na viac ako 2,8 milióna tony. Pre európskych producentov to predstavuje akúsi fiktívnu, no nie istú výzvu na rozširovanie exportných možností. Ceny cukru pritom v Únii klesajú.

Smutné je, že Slovensko svoju cukrovarnícku výrobu „zreformovalo“, čo preložené do zrozumiteľnej reči znamená, že z niekdajších desiatich cukrovarov zostali iba dva, aj tie patria zahraničným majiteľom. Druhým smutným poznatkom tiež je, že na plochách, na ktorých sa kedysi vo veľkom pestovala cukrová repa, dnes stoja haly pre logistický priemysel, výrobné haly a iné stavby.

Text a foto: Štefan ZLATOŠ

Magická hranica sto a jeden

Roman MICHELKO

Ešte ani nestihol vyprchať šok z nepredpokladaného výsledku prezidentských volieb u našich susedov a už sa začínajú preberať scenáre, aký vplyv to bude mať na budúcnosť českej politiky. Najčastejšie sa konštatuje, že po voľbách sa môže možno aj radikálne zmeniť takmer idylický vzťah medzi Zemanom a Babišom. Po voľbách totiž Zeman Babiša už vôbec nepotrebuje, a keďže všetci vieme, že je veľmi pomstychtivý, sotva len tak zabudne na Babišovo zaváhanie, keď bolo jasné, že Babiš si výsledkom volieb nie je vôbec istý a ako alibi si dovolil kádrovať i kritizovať Zemanových najbližších spolupracovníkov a pokúsil sa mu rozdávať takpovediac „kniežacie“ rady. Zeman nie je z tých, ktorý by zabúdala, a tak je možné, že mu „to“, teda pokus o zostavenie vlády, nechá poriadne vyžrať.

Vo viacerých politických stranách na tamtej strane rieky Moravy už prudko eroduje „skalopevné“ rozhodnutie nejst s Babišom do koalície či dokonca netolerovať vládu s trestne stíhaným premiérom. Ako K. O. podmienka to v podstate nikdy nebola pre komunistov ani pre SPD Tomia Okamuru. Problém je v tom, že kým s toleranciou komunistov Babiš v podstate nemá problém, s Tomiom Okamurou, ktorý sa vzhliadol v Marine Le Penovej, problém má. A to nielen pre medzinárodný imidž. Babiš sa nechce v rámci európskej politiky zaradiť niekde medzi Orbána a Kaczynského, ale aj preto, že takáto divoká koalícia by mu mohla rozložiť aj vlastný poslanecký klub. Mimochodom, v Európskom parlamente sa to už deje, zatiaľ ho opustili dvaja zo štyroch europoslancov.

Je jasné, že na jednej strane Zeman deklaruje Babišovi komfortný časový priestor na rokovanie o koalícii, na strane druhej pri druhom pokuse už asi naozaj bude požadovať povestnú stojedennú väčšinovú podporu v dve-

KOMENTÁR

stočlennom parlamente. Zároveň už svojou účasťou na zjazde ČSSD dal najavo, že aj naďalej má záujem presadzovať svoj vplyv vo svojej bývalej strane. Je veľmi pravdepodobné, že podporí to krídlo, ktoré je najústretovejšie voči prípadnej koalícii s Babišom, a to dokonca aj bez onej známej kategorickej požiadavky – na neúčasti Babiša v takejto vláde.

Aj Babiš si pomaly uvedomuje, že jeho hra s jediným tromfom – predčasnými voľbami, ktoré nikto

nechce, ale jeho strane ANO by prekážali najmenej – nemá ani zďaleka očakávaný účinok. Je to pomerne priehľadné blafovanie, ktoré starých politických harcovníkov len tak nevystraší. Babišova taktika je však jasná všetkým. Ľahko si spočítal, že najviac tromfov v ruke má práve on. Iná koalícia, okrem tej, v ktorej je ANO, sa v podstate zostaviť nedá. Demokratický blok, teda ODS, Piráti, KDU-ČSL, TOP 09 a prípadne Starostové a nezávislí, by sa ešte teoreticky mohol spojiť s ČSSD, pre ktorú by však účasť v takejto koalícii bola istá samovražda, ale táto skupinka by ani zďaleka nedosiahla magickú hranicu stojeden poslancov. No a spojenie tohto bloku s SPD Tomia Okamuru či s KSČM je absolútne nepredstaviteľné. Inak povedané, akúkoľvek mysliteľnú vládu v Českej republike nie je možné zostaviť bez ANO.

Túto skutočnosť veľmi dobre vedia na oboch stranách rokovacieho stola a hrá sa iba o to, kto skôr uhne. Je jasné, že prvý Babišov pokus pred snemovňou mal len „podusiť“ vo vlastnej šľave“ prípadných koalíčných partnerov, aby boli v druhom kole rokovani mákšší. No táto hra je taká priehľadná

a postoje tak jednoznačne deklarované, že po mnohých mesiacoch mediálnej aj politickej hry je veľmi ťažké svoje nemenné a principiálne stanovisko zmeniť.

Je pritom príznačné, že akýsi pokusný balónik, pripúšťajúci ústup z pevne zadaných pozícií, už vypustili obe strany. Babiš sa raz akoby podriekol, že vlastne na poste premiéra by až tak zásadne netrval, na čo však vedenie jeho ANO kategoricky vyhlásilo, že si nikoho iného na tejto pozícii predstaviť nevie. Babiš tiež akoby mimochodom utrúsil, že však on by to (post premiéra) možno aj tomu Brabcovi prepustil, ale keď on to za nijakú cenu nechce. Na druhej strane sa postupne ukazuje, že ak je v nejakej strane šanca na ústup od kategorickej pozície, tak za istých okolností to môže byť ČSSD.

A tak sa čaká na stranicky zjazd ČSSD, dúfajúc, že jeho výsledky otvoria cestu koalícii ANO – ČSSD s podporou či toleranciou KSČM. Plány však majú často tú vlastnosť, že sa nespĺnia. A preto je možné, že ani po zjazde ČSSD povestný gordický povolebný uzol tí, čo ho zauzlili, nepretnú.

Také samé ušľachtilé ciele...

Maroš M. BANČEJ

Starogrécke mýty hovorili o deviatich múzach – nymfách, ktoré mali v náplni práce jednotlivé žánre antického umenia. Z nich všeobecne najznámejšie sú múzy komédie, prenesene divadla, Tália a múza milostnej poézie Erató. Ak platí cynické vyjadrenie niektorých minulých, ale i súčasných politikov, že propaganda je umením, tak tá desiatka múza je už zo dve tisícročia prítomná takpovediac inkognito. Ani sa jej netreba čudovať. Verím, že každý súdny človek rozlišuje medzi propagáciou a propagandou. Ak v prvom prípade ide o zviditeľňovanie hodnôt a javov objektívne kladných, v druhom prípade ide o úsilie jednotlivca či konkrétneho spoločenstva zmanipulovať cieľovú skupinu, aby sa správala tak, ako je to pre manipulátora či manipulátorov výhodné. Povedané zjednodušene, keď organizátor folklórneho fes-

tivalu propaguje svoje podujatie, chce osloviť milovníkov tradičnej kultúry, aby sa prišli pozrieť. V konečnom dôsledku vyhrajú obaja zúčastnení. Organizátor aj návštevník, keďže prvý zaplatí účinkujúcich a ostane mu „na chlieb a inkaso“ a druhý kultúrne

POZNÁMKA

pookreje, odbúra stres, zhromaždí v sebe kladnú energiu. Ak však niekoho lákam na prezentáciu „zaručene účinných“ bio-prípravkov, ktoré liečia všetko od výmyslu sveta, mám na mysli iba svoj prospech a veľmi si nezatažujem svedomie tým, že niekomu vnuknem falošné nádeje a vyčistím mu obsah peňaženky.

Vo sfére politického a spoločenského života je to, samozrejme, zložitejšie. My a naši východoeurópski susedia ako obyvatelia postso-

cialistických krajín máme ešte stále vypestovaný akýsi siedmy zmysel, ktorý nám zablíká, keď narazíme na propagandu, bárs aj zaobalenú do nálepky propagácie. Napríklad propagácia takzvanej „inakosti“ má za cieľ odbúrať takzvané škodlivé stereotypy v myslení a správaní ľudí, má viesť k tolerancii, a tým aj k harmonizácii spoločnosti. Samé ušľachtilé ciele, pod ktoré sa iste každý z nás podpíše. Teda mala by to byť propagácia ušľachtilých cieľov, keby ruka v ruku s ňou nekráčala často podprahová propaganda o tom, aké sú napríklad tradičné rodinné hodnoty zastarané a nevhodné pre dnešnú dynamickú dobu. Nasledujú rôzne genderové (teda rodové) kampane, ktoré ad absurdum narábajú s rôznymi takzvanými „slobodami“ jednotlivca až po zámernú elimináciu pohlavnej identity a možnosti voliť

si ju už v najútlejšom detskom veku. Pôvodná propagácia tolerantnosti nenápadne, no o to deštruktívnejšie prešla do propagandy, ktorá má za cieľ rozložiť tradičné hodnoty v mene transformácie rodovo a národne diferencovaných ľudí do masy ľahko ovládateľných frustrovaných individualít. Zdanlivých individualít, lebo individuálna hodnota človeka nie je postavená na tom, koľko často aj umelých identít na seba navlečie pod vplyvom propagandy, ale ako sa správa so svojim mravným a etickým fundusom k najbližšiemu a vzdialenejšiemu okoliu.

Nedávno som si listoval v starších novinách. Konkrétne v tých zo samého začiatku deväťdesiatych rokov. Aj keď som mal túto spomienku zasunutú v pamäti, spätne ma prekvapilo, ako bola vtedajšia stredoškolská a vysokoškolská mládež nadšená národnou myšlienkou. Vtedajšia raná SNS s prehľadom vyhrala hypotetické vysokoškolské voľby. Odvtedy prešlo vyše štvrtstoročie a výsledok? Propaganda občas a tváriaca ako propagácia rôznych európskych a „multikultúri“ hodnôt priniesla svoje ovocie. Z národovca je nacionalista a z vlastenca xenofób, ak nie čosi ešte horšie...

SPOZA OPONY

Každý, kto niekedy žil na južnom Slovensku alebo tam žili jeho starí rodičia či rodičia, alebo rodina a známi, vie, ako často, ba aj každodenne je vystavený otázke vzájomného súžitia. Prítom je len zdanlivo rozporné, že to väčšmi rozdeľuje slovenskú spoločnosť než maďarskú, inými slovami Slováci s tým majú viac problémov ako tí, ktorých prvým jazykom je maďarčina. Tí, ktorí rozumejú športu, osobitne futbalu, vedia, že najviditeľnejšie je to teraz na futbalových zápasoch v Dunajskej Stredě, už dávno im netreba vysvetľovať, akú hymnu spievajú po zápasoch fanúšikovia so šálmi, na ktorých je nápis Magyarországnak...

To je však pena na povrchu inak stabilnej politickej situácie, ktorú vytvorením koalície zabezpečil Robert Fico so Smerom a Andrej Danko so SNS. No nie je málo tých, ktorí vidia úsilie presadiť na tretine územia Slovenska štátny jazyk slovenčinu ako druhý jazyk. Vyučovala by sa ako cudzí jazyk. A keď ide o jazyk, ide o všetko. Ešte za predchádzajúcich ministrov

niekdajších vlád stroskotalo úsilie vytvoriť spoločné dejiny, spoločné učebnice. Rozdiely sa nezmenšujú. Nie je málo tých, ktorí si kladú otázku, či v závažných oblastiach Slovenska a Slováci južné Slovensko nestrácajú.

Prečo som vd'ačný Maďarom

Dušan D. KERNÝ

Každý je skôr či neskôr postavený pred otázku, ktoré si vyžadujú také odpovede, aby sa dalo spolunažívať. Nie je to nový problém. Pred tromi či štyrmi desaťročiami začala vychádzať Encyklopédia Slovenska. Z bratského socialistického Maďarska, ktorého armáda nám tiež bratsky v auguste 1968 pomohla, sa ozval rázny hlas o tom, že encyklopédia vydaná Slovákmi, slovenským vydavateľstvom od slovenských autorov je „výrazom megalománie malého národa“,

samozrejme, národa bez vlastných dejín. Problém bol vtedy na rozdiel od dneška v tom, že tak ako v bratskej socialistickej ČSSR ani v bratskom socialistickej Maďarsku si nemohol nikto bez vedomia vrchnosti oddanej

vedieť viac. Maďarský autor síce potom napísal na ospravedlenie „rehabilitačnú“ recenziu, ale ako vždy džina ľahšie z fľaše vypustiť, než ho vopchať naspäť. Manželka historika Matúša Kučera učila v Trenčíne moju sestru a Kučera, hoci ešte nebol profesorom, ale bol už niekto. Dozvedel som sa napríklad overené podrobnosti o Jánovi Baltazárovi Maginovi a jeho historickej prvej „Obrane slávnej župy Trenčianskej a mesta tohože mena proti osočovaniu“. Je z roku 1723. Proti falšovateľom dejín bránil postavenie slovenského národa v Uhorsku. Adresátom nebol nikto iný ako dedičný župan slávnej Trenčianskej stolice a večný pán Trenčianskych fanúšikov, som chcel

proletárskemu internacionalizmu a brojacemu proti západnému buržoáznemu nacionalizmu písať, čo chcel. Pravda z výnimkou verejných úvah o megalománii malého slovenského národa. Úprimne povedané, zaoberal som sa vtedy všeličím iným, len nie vzťahom s Maďarskom. Tvrdenie o megalománii však vyvolalo môj trvalý záujem. Považujúc sa aj za Trenčana, navyše po nedávnom incidente na futbale v Dunajskej Stredě, kde zblili trenčianskych fanúšikov, som chcel

vedieť viac. Maďarský autor síce potom napísal na ospravedlenie „rehabilitačnú“ recenziu, ale ako vždy džina ľahšie z fľaše vypustiť, než ho vopchať naspäť.

Manželka historika Matúša Kučera učila v Trenčíne moju

sestru a Kučera, hoci ešte nebol profesorom, ale bol už niekto. Dozvedel som sa napríklad overené podrobnosti o Jánovi Baltazárovi Maginovi a jeho historickej prvej „Obrane slávnej župy Trenčianskej a mesta tohože mena proti osočovaniu“. Je z roku 1723. Proti falšovateľom dejín bránil postavenie slovenského národa v Uhorsku. Adresátom nebol nikto iný ako dedičný župan slávnej Trenčianskej stolice a večný pán Trenčianskych fanúšikov, som chcel

je, že celý spis napísaný v latinčine dubnickým farárom Jánom Baltazárom Maginom vytlačili za päťdesiat tri zlatých a grófovi ho odovzdali trenčianske stavy – teda šľachta, duchovenstvo a mešťania. Trenčanom išlo o práva, a nie o nacionalizmus.

Pravda, po slovensky si možno Obranu prečítať v úplnosti až od roku 2002, keď Matica slovenská vydala preklad Vincenta Sedláka, ktorý dlhé desaťročia čakal na dvojazyčné vydanie. S takým oneskorením vstúpil, ak nerátame dielo matičiara A. A. Banika z roku 1936 a 1937, do širšieho povedomia. A do učebníc až teraz. Kniha i preklad majú dramatické osudy. Zašiel som teda za špičkou slovenskej medievalistiky prof. Richardom Marsinom, že by bolo dobré rozšíriť vydanie s pomocou trenčianskeho mestského úradu, teda následníka tých mešťanov, ktorí sa podieľali päťdesiatimi tromi zlatými na tom, aby spis, prvá obrana Slovákov a slovenčiny v dejinách, vznikol. Ved' sme to aj urobili, povedal mi profesor, a viete koľko výtlačkov kúpili? Jeden. Kniha sa vtedy predávala za trinásť korún.

TAKŽE TAK

Ten, kto kritizuje, mal by v záujme dosahu svojej kritiky aj pochváliť, čo pochváliť možno a treba. Chválim teda: máločím poteší naša verejnoprávna dvojbodka, už vôbec nie všelijakými „koprodukciami“, keď za naše peniaze nám po večeroch nalievajú „cudzie víno“, ale seriálom Zem spieva potešila a teší! Len aby sme vedeli a možno sa aj potešili: názov seriálu si jeho tvorcovia „prisvojili“ z matičného filmu režiséra Karola Plicku z tridsiatych rokov minulého storočia.

Zem spieva

Presne taketo by malo byť poslanie verejnoprávneho média: byť národným, kultúrnym, vzdelávacím a informačným zároveň. Pri takejto symbióze nie je potom zábava trápny gýčom, ale pridanou hodnotou, čerešničkou na torte. Aktuálna súťažná prezentácia nášho folklóru spĺňa všetky tieto kritériá, a popritom poskytne aj informáciu ako hrom: v ďalekom Japonsku vďaka Emilovi Vargovi (o tom by sme však potrebovali vedieť o čosi viac) tancuje „po slovensky“ folklórna skupina Valaška!

„Keď počujem slovenskú hudbu, musím tancovať, aj keď sa mi nechce!“ Túto vetu nevyriekol nikto iný ako člen tejto skupiny – japonský mládenec! Nuž, klobúk dolu, takto veru, takto treba pristupovať k tradíciám: s úctou, ale zároveň nápadito a s moderným švihom!

A predsa len, pero som vzal do ruky aj preto, že nič na tomto svete nie je dokonalé. V súvislosti so „spievajúcou zemou“ dokonali nie sú najmä členovia súťažnej poroty. Tí ako „vševvedkovia“, nesmierne múdri mudrlanti okomentujú z vyvýšeného pódiu vystúpenia jednotlivých súťažiacich, a pritom púšťajú do vetra také vety, ktoré ohromujú. Občas počuť „veľkohubé“ chvály, ale občas aj nešetrné slová. Aby sme v súlade s modernými princípmi rodovej „rovnosti“ neurobili nijakú chybu, musíme v tejto súvislosti osobitne ukázať prstom na „vševvedkyne“ – a spomedzi nich na pani Morongovú. Určite nepridá na nádeje a chuti do ďalšej tvrdej práce členom žiackej skupiny začínajúcich folkloristov, keď namiesto ocenenia, že vo voľnom čase neležia a venujú sa tancu a spevu, vypočujú si z úst práve menovanej dámy, akí sú... nemožní.

Televízny formát je televízny formát, je daný, možno aj „vysúťažný“, zaiste náležite honorovaný, ale ak už v ňom majú mať miesto fídlkanti na vyvýšenom pódiu, teda porotcovia, tí nech len tlieskajú, prípadne poinformujú laickú verejnosť, čo sme to práve videli a kam to v rámci všemúdrej teórie zaradiť, a potom, prosím, nech vyberajú, kto postúpi ďalej. Nech však nemusi divák trpnuť, či sa im zase nepotkne jazyk.

Ale napriek tomu – ďakujeme, dvojbodka!

Marián TKÁČ

Foto: obal CD Zem spieva

Viliam KOMORA: Všetko urobme pre dobré meno Matice slovenskej

Význam ustanovizne čas neoslabil

Maroš SMOLEC – Foto: archív V. K.

Začiatkom roka 2018 nastúpil Viliam KOMORA do funkcie tajomníka Matice slovenskej (MS). Členom MS sa stal ako študent po novembrovej revolúcii. Pred vyše dvadsiatimi rokmi ako mladý matičiar začal pracovať v MS. Najskôr bol riaditeľom Domu MS v Bratislave, potom tlačovým tajomníkom Slovenskej národnej knižnice MS a po jej vyňatí z Matice pôsobil ako jej hovorca a tlačový tajomník. Následne nejaký čas pracoval v oblasti obchodu a práva. Do ustanovizne sa vrátil pred takmer šiestimi rokmi na pozíciu riaditeľa Strediska národnostných vzťahov, neskôr pôsobil ako poradca predsedu a vedecký pracovník, ale i člen výboru MS. Pre SNN sme hovorili o aktuálnej matičnej problematike a obrode inštitúcie po nástupe jej nového vedenia.

• V MS pôsobíte niekoľko rokov, no začneme vašimi aktuálnymi pracovnými povinnosťami. Práve ste sa vrátili z Chorvátska. Koho MS navštívila, s kým ste rokovali?

Spomínaná cesta do Chorvátska bola predovšetkým do bratskej Matice chorvátskej (MCH). Pred niekoľkými mesiacmi jej predstaviteľia navštívili MS a okrem iného bola podpísaná aj zmluva o spolupráci medzi našimi Maticami. Slovmi predsedu dozorného výboru MS Štefana Martinkoviča vyslovím, že teraz pôjde o jej naplnenie, aby sme začali pracovať na kon-

INTERVIEW

krétnych činoch a reálnej spolupráci. Naša delegácia pod vedením JUDr. Štefana Martinkoviča bola zastúpená riaditeľom matičného Slovenského historického ústavu doc. Ivanom Mrvom, mnou a starostkou Veselého Vierou Šipkovou, obce, kde sa narodil prvý predseda MS Dr. Štefan Moyses. V Záhrebe bola naša delegácia prijatá predsedom Matice chorvátskej akademikom a významným jazykovedcom Stjepanom Damjanovićom, podpredsedom MCH, literátom a všestranným kulturológom Stjepanom Sučićom, profesorom a významným historikom Alojzom Jembrihom či profesorkou a prekladateľkou Zrinkou Stričevićovou Kovačevićovou. Na srdečnom privítaní sa zúčastnila aj profesorka Agnieszka Szaboová autorka a spoluautorka životopisných dokumentov o Štefanovi Moysesovi, Jurajovi Haulíkovi a Alexandrovi Alagovičovi a prítomný bol aj bývalý veľvyslanec Chorvátskej republiky na Slovensku profesor Gjuro Deželič. Pravdaže sme sa stretli aj s našimi matičiarimi z Matice slovenskej v Chorvátsku na čele s predsedom Zlatkom Jevakom.

O ČOM JE REČ

V týchto dňoch si pripomíname sedemdesiate výročie „Vítazného februára“, ktoré by sme, ak by nebol prišiel prevrat v novembri 1989, asi doteraz oslavovali. Patrim ešte ku generácii, ktorá si celých štyridsať rokov „vychutnala“ našu cestu socializmom, o čom sa už naši vnuci dozvedajú iba z dejepisu či z televíznych dokumentov. Predpokladám, že to tých mladých pramálo zaujíma, ale predsa, zdá sa mi dôležité túto osudovú udalosť spomenúť.

Po ukončení druhej svetovej vojny bolo iba otázkou času, keď aj v našom štáte, teda v ČSR, ktorý sa dostal pod sovietsku sféru vplyvu, získajú všetku moc komunisti. Hoci to nebolo úplne jednoznačné: v povojnových voľbách síce v Česku vyhrala komunistická strana, ale na Slovensku zvíťazili demokrati. Tento stav isto nenaplnil radosť Stalina a sovietske vedenie, ktoré vývoj v Česko-Slovensku pozorne sledovalo aj naň dohliadalo.

Na jeseň 1947 oznámilo sovietske veľvyslanectvo v Prahe do Moskvy, že „pravivé sily držia komunistov v neustálom strachu z izolácie“ (citát z wikipédie). To jasne dokazuje, že sovietsk-

Viliam KOMORA za štvrtstoročie pôsobenia vo vrcholných matičných pozíciách dokonale spoznal nielen vnútorný, inštitucionálny život ustanovizne, jej poslanie a pôsobenie, ale vytvoril si bezprostredný, živý kontakt aj s členskou základňou a s tými, čo ju denne aktivizujú a vedú.

• Spomínaná cesta bola prvá zahraničná cesta po zvolení nových matičných orgánov. Ako chorvátski matičiari vnímajú nové matičné vedenie?

Vnímajú to výlučne ako vnútornú vec Matice. Prijatie u našich bratov a sestier bolo veľmi srdečné. Hovorili, že práve Slováci sú asi ich najbližší národ. Veď to boli práve Slováci, ktorí pôsobili u nich ako kňazi. Spomeňme aspoň arcibiskupa a kardinála Juraja Haulika, profesora a kanonika Štefana Moysesu či kanonika, prepošta a biskupa Alexandra Alagoviča. Všetci títo boli zároveň veľmi aktívni aj v kultúrnom, spoločenskom, vo vedeckom, v odbornom živote, ba až po politické aktivity chorvátskeho národa. Mohli by sme uviesť aj ďalšie príklady spolupráčnosti medzi našimi národmi.

• Aké sú možnosti spolupráce Matice slovenskej a chorvátskej v súčasnosti?

ske vedenie sa nemienilo vzdať svojho práva Veľkého brata, teda odmietlo brať do úvahy podmienky parlamentnej demokracie, v akých KSC pôsobila, a dohody, ktoré mala pri existencii koalícnej vlády dodržiavať. Ale sústreďme sa na

Návraty k prevratom

Peter ŠTRELINGER

to, čo „februárovému prevratu“ alebo „komunistickému puču“ (ako ho teraz nazývame) predchádzalo. Bez aktívnej pomoci Moskvy by k prevratu nebolo došlo. Zaujala ma informácia, že v januári 1948 sovietske politbyro na čele so Stalinom a s Berijom tajne poslalo vlakom do Prahy zvláštnu brigádu špeciálneho určenia KGB pod vedením generála Pavla Sudoplatova. Brigáda (štyristo mužov v civile) mala podporovať KSC a chrániť Gottwalda. Sudoplatov podľa dispozícií ministra zahraničných vecí Molotova sa mal tajne stretnúť s prezidentom Benešom a mal ho presvedčiť, aby dôstojne opustil svoj prezidentský úrad a odovzdal moc Gottwaldovi. Ak tak neurobí, sovietske vedenie

bolo pripravené vypúšťať očierňujúce informácie o Benešovi. V čs. koalícnej vláde, ktorú viedol Gottwald, bolo dovedna dvadsaťšesť ministrov. Z toho bolo deväť komunistov, traja ministri zo sociálno-demokratickej strany, dvanásť

tzv. nekomunistických príslušníkov ďalších strán a dvaja ministri nešťaní. Vládna kríza sa začala 13. februára 1948 pre uznesenie o Bezpečnosti. S opatreniami ministra vnútra V. Noska (za KSC) a s personálnymi čistkami v Zbore národnej bezpečnosti nesúhlasili „opoziční“ ministri a dvanásť z nich podali demisiu v nádeji, že prezident Beneš rozpustí vládu a vyhlási nové voľby. Gottwald a ďalší komunistickí predáci v kritickej chvíli vydierali prezidenta Beneša hrozbou sovietskej intervencie do ČSR. Beneš tak zažíval podobnú situáciu ako počas mníchovskej krízy. Podľa dostupných informácií bola Gottwaldova kancelária priamou linkou spojená so sovietskou ambasádou. Vo februá-

Viliam KOMORA s dcérou počas matičného výstupu na Pustý hrad pri Zvolene.

• Aké zmeny by podľa vás mala MS dosiahnuť?

Predovšetkým je potrebné preukázať potrebnosť a opodstatnenosť, ako i dobré meno Matice slovenskej v celej spoločnosti. Tak ako existujú kritické a negatívne hlasy proti nej, že patrí do minulosti, často sa stretám práve s opačnými názormi. Viacerí mladí ľudia, stredná, ale aj staršia generácia – Slováci, hovoria o jej užitočnosti, potrebnosti, ba nutnosti. Dôvodmi sú globalizácia, liberalizácia, popieranie práv rodiny, „homofília“, popieranie práv národov a iné súčasné izmy. Toto netvrdím ja, ale sú to názory mnohých ľudí, že Matica slovenská má v súčasnosti obrovský význam a opodstatnenie a, pravdaže, sa s tým stotožňujem.

• Aké by teda mali byť súčasné priority MS?

Sú to jednak priam existenciálne problémy národa, štátu a rodiny, ako i celkovo kresťanských hodnôt v spoločnosti. Taktiež je to problematika slovenského juhu, práv Slovákov vo vlastnom štáte a taktiež spolupráca a pomoc Slovákom v zahraničí. Tém je veľa, roboty ešte viac, takže máme čo robiť. Musíme si uvedomiť, že Matica slovenská vždy bola akousi morálnou autoritou národa, preto nemôže ustúpiť ani pred háklivými témami, ale práve naopak musí ich riešiť. Veľká výzva je pred nami, preto verím, že tak ako generácie našich predkov budeme pomáhať nášmu národu. Musíme si uvedomiť, že Moyses a Kuzmány riešili národné témy v úzkej súvislosti s duchovnými, teda s kresťanskými hodnotami a v tom treba pokračovať. Podobne to robili generácie po roku 1920, ako i ďalšie a za posledných spomeňme aspoň veľkého matičiaru a národovca prof. Imricha Sedláka. Verím, že súčasná Matica slovenská bude v tomto pokračovať a prinavrátame jej pozitívne postavenie v spoločnosti, ale aj perspektívu ako našej slovenskej matičke.

Poučenie z aktuálneho krízového vývoja v Nemecku a v Európe

Politika v čase pokladníc plných peňazí

Dušan D. KERNÝ – Foto: REUTERS

Vlani v septembri v nemeckých parlamentných voľbách volilo vyše štyridsaťšesť miliónov Nemcov, o päťnásť miliónov menej, ako je na voľby oprávnených. Ale až keď bude mať čitateľ v rukách tieto noviny, bude zrejmejšie, ako bude vyzerat' koalíčná vláda – vláda strán, ktoré stratili vyše tri milióny hlasov, vláda neobľúbených strán nespokojných voličov.

Čo vlastne pochopili tieto strany, títo nemeckí politici a čo z tohto vývoja v Nemecku chápe alebo vyvodzuje ostatná Európa vrátane Slovenska? Nemecku sa nevedie zle, prebytok ročnej bilancie je takmer desať a pol miliardy eur. Nemecko má po dlhých rokoch vyrovnaný rozpočet. Export stále rastie.

V úplnom tieni terajšieho vývoja ostal zdanlivo podružný fakt, že odborom a zamestnávateľom v strojárstve sa podarilo dosiahnuť historickú, v každom prípade nevídanú dohodu, ktorá sa môže týkať až deväťstotisíc zamestnancov. Jej jadrom je zložitá riešenie, aby na žiadosť odborov bolo možné skrátiť pracovný týždeň z tridsiatich piatich na dvadsaťosem hodín pre tých, ktorí sa budú starať o rodinných príslušníkov, deti či rodičov vyžadujúcich si opateru. Je to po prvý raz, keď si zamestnanci presadili takéto sociálne motivované požiadavky. Svedčí to o nálade, atmosfére a aj vzťahu medzi zamestnancami a zamestnávateľmi v špičkovom a nosnom exportnom odvetví, keď v popredí nie je rast, zvyšovanie zisku, ale sociálna požiadavka takéhoto druhu.

■ PRÍUČKA POLITIKOM

Dramatický prepád hlasov pre všetky tri vládnuce strany, ktoré sú vlastne stále v úrade, sa jeden z tých, čo prehrali – Horst Seehofer, šéf bavorskej kresťansko-sociálnej únie (CSU), vytrvalo usiluje prezentovať ako príučku politiky, ktorú práve tieto strany pochopili. Pochopili sme! To opakuje nepretržite. Lenže to hovoril aj vlani pri prvom neúspešnom pokuse zostaviť vládu

Horst SEEHOFER, ako šéf bavorskej Kresťansko-sociálnej únie (CSU), viacnásobná nemecká kancelárka Angela MERKELOVÁ, odidelec z vrcholných európskych riadiacich štruktúr a takmer hrobár nemeckej sociálnodemokratickej SPD Martin SCHULZ po zdĺhavých a zložitých rokovaniach vytvorili koalíčný vládný trojlistok v Nemecku.

bez sociálnych demokratov SPD. A s tým si vystačil aj teraz, keď sa dosiahol návrh dohody, na základe ktorej má pokračovať doterajšia trojkoalícia unionistických kresťanskodemokratických strán CDU/CSU a sociálnodemokratickej SPD.

Predchádzajúce rokovania o vytvorení nemeckej federálnej vlády bez SPD stroskotali na postoji liberálnej strany, ktorá vyhlásila, že radšej nebude vo vláde, než aby sa zle vládlo. Lepšie je totiž nebyť vo vláde, než zle vládnuť. Dnes, keď je od septembra 2017 vo finále utváranie vlády zo strán doterajšej vládnej koalície, teda vlády s účasťou sociálnej demokracie, sa karta akoby obrátila. Teraz po dlhých týždňoch pokusov zostaviť vládu sa objavili názory, že lepšie je mať zlú vládu než nijakú vládu. Pre nemeckú scénu je šokom,

že skúsená politická trieda, ktorá prešla spravovaním šestnástich nemeckých spolkových republík, tento obrovský rezervoár profesionálov v politike nie je schopný vytvoriť vládu, nie je schopný dať dovedna program fungujúcej vlády najprosperujúcej európskej ekonomiky a nezadlženého štátu.

■ POUČENIE PRE INÝCH

Toto by mohlo byť aj poučenie pre niektoré iné štáty Európskej únie, medzi nimi aj pre Slovensko. Nemeckí politici už nemôžu byť príkladom a vzorom. Výstižne to vyjadril jeden zo znalcov, keď napísal, že traja nemeckí politici, ktorých čas už vypršal, ktorí sú takpovediac výbehovým modelom, sa vzájomnou koalíčnou dohodou zachraňujú – Angela Merkelová, neobľúbená

pre svoju jednostrannú „vítaciu“ ústretovú politiku voči migrantskej vlne, si zachránila úrad kancelárky. Ale posledný raz. Martin Schulz, ktorý prehral sociálnym demokratickým voľbami, sa vzdal predsedníctva v strane a zachraňuje sa do kresla ministra zahraničných vecí. Horst Seehofer, ktorý stratil historicky rekordné množstvo hlasov v Bavorsku, sa už tiež vzdal predsedníctva strany CSU a z Mníchova uteká do Berlína do kresla ministra vnútra, ktoré má na starosti migráciu. A jej ohraničenie presadil do koalíčnej dohody práve on. Bol to Horst Seehofer, ktorý ešte pri prvých pokusných rokovaniach o vytvorení vlády bez sociálnych demokratov presadil podľa neho historickú zásadu o pevnom ohraničení najnižšej možnej úrovne dôchodku. Tá nesmie byť nižšia ako štyridsaťosem percent priemernej mzdy. Preto teraz, keď sociálny demokrat Martin Schulz vyhlásil, že celá koalíčná dohoda má sociálnodemokratický rukopis, Horst Seehofer mu pred nemeckou a medzinárodnou tlačou vmietol do očí, že o tom sociálnodemokratickom rukopise mu povie počas fašiangového karnevalu...

■ ROZDELENIE MOCI

Ak koalíčnú dohodu prijímajú orgány všetkých strán, osobitne najmä hlasovanie necelého pol milióna členov sociálnej demokracie SPD, ktorí paradoxne netvorí viac ako 0,5 percenta všetkých voličov v parlamentných voľbách, ale teraz majú rozhodujúci význam, vytvorí sa vláda, ktorá už dnes nemá rešpekt médií. Martinovi Schulzovi odkazujú, že bude minister zahraničných vecí v najlepšom a najznámejšom lazarete spolkovej republiky, namiesto toho, aby sa po svojom volebnom neúspechu vzdal a odišiel do ústrania. Ak by mal chrptovú kosť, po najhorších volebných výsledkoch pre SPD v dejinách by odstúpil. Je úbohé, že má byť príležitostným ministrom zahraničných vecí... Taktó médiá nevitáli ešte ani jedného ministra.

Schulz napokon tlak neustal a odstúpil.

Schneidtovej Nezvlnáme to, ktorá je neklamným svedectvom z prvej ruky, skúsenosťou dlhoročnej dobrovoľnícky pomáhajúcej utečencom od čias bombardovania Juhoslávie cez pohnuté udalosti arabských jarí až po dnešné vojnové konflikty na Blízkom východe.

■ NEREÁLNE PREDSTAVY

Schneidtovej publikácia, na ktorú sme na tomto priestore upozorňovali už v minulom čísle SNN, nie je vhodným materiálom pre lovcov hoaxov typu Smatana alebo udavačov typu Benčík – jej hodnovernosť dosvedčuje životný príbeh samotnej autorky, keďže sa vydala za Turka, konvertovala na islam a istý čas žila v tomto prostredí. Schneidtová dobre pozná hlboko zakorenenu moslimskú vieru a krčovitú pridžňanie sa vlastných tradícií znemožňujúcich integráciu alebo aspoň toleranciu so základnými princípmi spoluzitia väčšinovej spoločnosti. O svojej bývalej moslimskej veľkorodine píše: „Za zatvorenými dverami členovia rodiny všetky západné tradície a kresťanskú kultúru priam preklínali.“ Prirrodzene, keď je o tureckej rodine, ktorá sa v Nemecku usadila dávnejšie. Ako však možno integrovať vyše milióna nových migrantov často pologramotných alebo nedostatočne vzdelaných a neschopných zastávať nejaké lepšie pracovné pozície?! Mýtus o prichádzajúcich odborníkoch z Afriky a Ázie sa ukázal ako živá propaganda mimovládnych aktivistov. Schneidtovej odkaz pre Mikloša a jemu podobných multikulturalistov je varovný: „Nenávisť v mene náboženstva nemá oprávnenie sa tu etablovať a nemôže určovať náš život. Musíme zmeniť okolnosti, kým okolnosti nezmenia nás.“

Mýtus o integrácii migrantov má svoje hlasné trúby aj na Slovensku

Nereálne vízie sprofanovaných radcov

Ludovít ŠTEVKO – Ilustračné foto: ZATL

Bývalého ministra financií Ivana Mikloša dnes už málokto doma berie vážne. Známý reformátor, ktorý sa zaslúžil o bazárový výpredaj Slovenska v časech privatizačných krádeží, sa realizuje najmä v Kyjeve ako poradca premiéra Volodymyra Hrojsmana a občas v Bratislave ako prispievateľ denníka SME a Hospodárskych novín v článkoch na tému migrácie ako podmienke ekonomického rastu.

„Nebláznite, imigrantov potrebujeme!“ Vyzýva Mikloš všetkých slovenských politikov od šéfov parlamentných strán až po predsedu NR SR a predsedu vlády. Svoje opakované výzvy zdôvodňuje trochu vlastnej ekonomickej teórie a empirickými skúsenosťami iných krajín, ale pritom zabúda na celý komplex nepreklenuteľných kultúrnych, náboženských a civilizačných problémov, aké dnes spôsobuje mnohým európskym krajinám ilegálna migrácia.

■ FALOŠNÍ PROROCI

Mimochodom, Mikloš nijaký ekonomický profit z migrantov zatiaľ nezaznamenal okrem prínosu niekoľkých stovák Ukrajincov, ktorí prispievajú načierno do rozpočtu slovenských firiem, kde pracujú ilegálne, pretože ich doterajšie neúspešné Hrojsmanove aj Miklošove reformy doma neužívajú. Polícia zistila, že na území Slovenska bolo v minulom roku 2706 nelegálnych migrantov prevažne z Ukrajiny a zo Srbska. O tom, koľko zdravotných sestier a iných zamestnancov z týchto krajín u nás pracuje legálne, štatistiky nehovoria, ale nebude ich málo a iste sa bude ich počet naďalej zvyšovať. Čiže k legálnej migrácii sa stavíme

Dnes už Európu nezaplavujú také masívne migračné vlny ako prednedávnom, ale ju zaplavuje arogantný bruselský dirigizmus a príkazníctvo trebárs aj o povinných kvótach prijatých migrantov, ktorých motivuje najmä ekonomický prospech.

racionálne aj bez pobádania „socio-ekonomá“ Ivana Mikloša.

Ak má však pán reformátor na mysli neintegrovateľných migrantov, tzv. utečencov z moslimských krajín Afriky a Blízkeho východu, ktorí dnes zaplavujú najrozvinutejšie štáty Európy, tak je vedľa ako tá jedľa. Možno by stačilo, aby sa odpútal od

nezvládnutých životných problémov ľudí na Ukrajine a porozhliadol sa po problémoch s migrantmi vo Francúzsku, v Nemecku, vo Veľkej Británii alebo v Švédsku. Nemusel by navštíviť no-go zóny v Malmö, Paríži či Londýne, kam sa neopováži vkročiť ani noha policajta, mohol by si doma v pokoji prečítať knihu Katji

NA MARGO

Slovenská národná strana už vyše roka hovorí o potrebe zmeniť zákon o politických stranách. K takýmto úvahám ju vedie najmä účinkovanie hnutia OĽaNO na politickej scéne, ktoré funguje ako uzavretý subjekt bez členskej základne. Predseda SNS Andrej Danko avizoval diskusiu o tejto téme na jar tohto roku a prvá sa už aj uskutočnila. V televízii TA3, kde navrhovateľa zákona zastupoval predseda poslaneckého klubu SNS Tibor Bernaťák, Smer-SD Dušan Jarjabek, OĽaNO Richard Vašečka a SaS Martin Klus. Ako vyplynulo z diskusie, pre D. Jarjabka je nevyhnutné stabilizovať spoločnosť, čo vraj dokážu len štandardné strany. R. Vašečka mu oponoval, že v komunálnej politike sa stále viac presadzujú nezávislí kandidáti a OĽaNO zabezpečilo, aby sa dostali aj do parlamentu.

Ak sa starý nedodržuje, nový zákon je zbytočný

T. Bernaťák namietal, že taká strana ako OĽaNO, bez členskej základne a straníckych štruktúr, by sa v iných európskych štátoch nedostala do parlamentu. Podľa M. Klusa by sa mala každá strana slobodne rozhodnúť, aký chce mať systém členstva, vnútorné štruktúry alebo koľko členov je pre ňu optimálnych. Ani jeden z diskutujúcich nepripomenul, že ak OĽaNO, zaregistrované 11. novembra 2011 MV SR, nemá doteraz členskú základňu ani vytvorené stranícke orgány, porušuje zákon o politických stranách, ktorý určuje podmienky registrácie. Tie exaktne stanovujú, že prípravný výbor musí okrem iného predložiť stanovky strany v dvoch exemplároch. Stanovky musia obsahovať: názov a program strany, práva a povinnosti členov, orgány strany, spôsob ich voľby a vymedzenie právomocí, spôsob, akým štatutárny orgán koná v mene strany, zásady hospodárenia a podobne. To sú podrobné stanovené podmienky na registráciu strany a je zjavné, že OĽaNO ich neplní. Vzniká otázka – potrebujeme nový zákon alebo schopnosť vynucovať dodržiavanie zákona? Ako je možné, aby strana, ktorá sama neplní zákonné povinnosti, sa mohla v parlamente podieľať na tvorbe zákonov?

Ak by sa dodržiaval zákon o politických stranách, hnutie OĽaNO by nemohlo byť v parlamente. Nemohlo by byť ani zaregistrované ako politická strana. Kto urobil chybu? Potom si poslanec Vašečka môže dovoliť povedať, že považuje za arogantné miešanie sa do vnútorných záležitostí strany. Zdá sa, že ani Klus nepochopil podstatu problému, keď povedal, že mentorovať zo strany súčasných vládných strán považujú za nesprávne a nevhodné, lebo v mnohých európskych krajinách v súčasnosti sú štandardné strany na ústupe. Lenže štandardné aj neštandardné dodržiavajú zákony. Líšia sa len v tom, že neštandardné sa zasťávajú záujmov občanov...

Český politický filozof Marek Hrubec hovorí, že „niektoré neo-liberálne politické strany zdôrazňujú, že sú personálnou agentúrou, istým tímom politikov – elitou, ktorú si majú ľudia zvoliť. V tomto zmysle ide iba o súťaž medzi politickými elitami, lenže taký prístup predstavuje veľmi zužené chápanie demokracie, ak to vôbec možno označiť za demokraciu.“

Ak sa teda má zlepšiť politická súťaž strán, výkonná moc musí zabezpečiť dodržiavanie zákonov. Vypomstilo sa nám to už neraz. Aj pri ostatnej voľbe prezidenta.

Eva ZELENAYOVÁ

Známy cyklistický tréner Kamil HAĎAPKA má dušu športovca a bojovníka Vždy bol nezlomný slovenský vlastenec

Zhovárал sa Ľudovít ŠTEVKO – Foto: archív SNN a Kamila HAĎAPKU

„Nežil som úplne klasický život,“ hovorí legendárny tréner slovenskej a československej cyklistiky, bývalý politik a diplomat Kamil HAĎAPKA. Ako politicky nespoľahlivý element – pétépák, fáral za bývalého režimu v bani Július Fučík v Petřvalde. Nezlomilo ho to, lebo mal dušu bojovníka a talentovaného športovca – v zime bol hokejista a v lete cyklista. Vypracoval sa na medzinárodne uznávaného cyklistického trénera a vychoval výnimočné cyklistické osobnosti – Hrazdíru, Bartoníčka, Smolíka, Svoradu, Gálika aj Jurča, prvého Slováka, ktorý krútil pedále na Tour de France. V roku 1992, keď zanikala federácia, bol podpredsedom Zahraničného výboru Snemovne národov Federálneho zhromaždenia ČSFR a tu sa ako politik SNS dôsledne zasadzoval za samostatnosť Slovenskej republiky. Neskôr pôsobil ako chargé d'affaires na Veľvyslanectve SR v Mexiku.

• Čím to je, že vás vaše okolie vždy vnímalo ako národné uvedomeného Slováka a zapáleného vlastenca?

Zrejme som sa ako vlastenec už narodil. Moja mama pochádzala zo Zemianskeho Podhradia – obce, ktorá bola križovatkou našich národných dejín. Tu pôsobil mladší brat Ľudovít Štúra, literát a výborný kazateľ Samuel Štúr a ďalší poprední predstavitelia národného života: Ľudovít Holuby, Ľudovít Vladimír Rizner, vedúci redaktor Národných novín a prvý predseda Slovenskej národnej strany Viliam Paulíny-Tóth. V tunajšom kaštieli bývala aj Štúrova osudová láska Adela Ostrolúčka. Môj otec tiež neskôr pracoval v Turčianskom Svätom Martine ako redaktor Národných novín, čiže vyrastal som v rodinnom prostredí silne ovplyvnenom národnými ideami. Mohol som sa vyvíjať inak? Vždy som bol slovenský patriot, vždy som aj v zahraničí zdôrazňoval, že nie som Czech, ako nás bežne volali, ale Slovák.

• Byť vlastencom je jedna vec, ale zaoberať sa aktívne politikou je vec druhá. Prečo ste sa ako mimoriadne úspešný tréner slovenských i československých cyklistov rozhodli vstúpiť do politiky?

Hlavným dôvodom môjho vstupu do politiky, konkrétne do Slovenskej národnej strany v roku 1990, bolo to, že som chcel, aby sme mali na Slovensku ministerstvo športu. Stále som o tom hovoril, stále som o tom presviedčal politikov. Keď ma zvolili za poslanca Slovenskej národnej rady a stal som sa predsedom výboru pre vedu vzdelanie a kultúru, navrhol som, aby do pôsobnosti tohto Výboru patrili aj šport. Do dnešného dňa som hlboko presvedčený, že slovenský šport potrebuje, aby ho zastřešilo ministerstvo športu, podobne ako kultúra sa nezaobíde bez ministerstva kultúry. Šport a kultúra sú najlepšimi diplomatmi v politike všade vo svete – viem, o čom hovorím, lebo som bol aj zopár rokov diplomatom. Keď stúpa na olympiáde na stožiar naša vlajka, vidí to celý svet.

• Ministerstvo športu sa vám nepodarilo presadiť ani z pozície poslanca? Prečo? Neprešiel v parlamente váš návrh?

Neprešiel. Za môj návrh vtedy hlasovalo vyše štyridsať poslancov opozície – to bolo všetko. Nechápal som to, zrejme nebola politická vôľa. Keď som o tom hovoril s Vladimírom Mečiarom, ubezpečoval ma: „Pán Haďapka, bude ministerstvo športu, bude, len nevieme kedy.“ Svoj návrh som presadzoval a na každej schôdzi Slovenského olympijského výboru, žiaľ, vtedajší predseda, môj priateľ Fero Chmelár, bol proti, lebo sa bál, že stratí kompetencie.

• Ministerstvo športu a telovýchovy majú aj niektoré európske krajiny – alebo sa mylím?

Nemýlite sa. Niekde je to samostatné ministerstvo, ako napríklad v Mongolsku, alebo ministerstvo športu v spojení s cestovným ruchom povedzme ako v Poľsku.

• To je veľmi zaujímavé spojenie...

Historická snímka z dejinnej chvíle Slovenska, keď sa vo Federálnom zhromaždení v Prahe 25. novembra 1992 definitívne rozhodlo o parlamentnom a pokojnom rozdelení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky na dva nové samostatné štáty. Kamil HAĎAPKA (uprostred), ktorý bol dôsledným stúpencom samostatného Slovenska, privítal túto chvíľu s kolegami zo SNS rozvinutím slovenskej zástavy a spevom piesne Hej, Slováci!

Šport naozaj súvisí s cestovným ruchom. Kedysi som žiadal ministerstvo financií, aby vyčísliło, aký príjem prináša šport do štátnej pokladnice, pretože k športu sa viaže výroba náčinia, oblečenia, hotelové a iné služby súvisiace s cestovným ruchom. A v nemalej miere sa na to nabaľuje aj reklama na prírodné a historické zvláštnosti lokalít, kde sa usporadúvajú športové súťaže. Len si spomeniem na panoramatické zábery hradov, pamätihodností a prírodných scenérií počas pretekov Tour de France. Takáto lákavá ponuka na turistiku vo Francúzsku má určite svoj efekt...

• Vráťme sa k vášmu politickému pôsobeniu poslanca vo Federálnom zhromaždení. Ako ste prezívali časy, keď sa rozhodovalo o tom, či budeme mať samostatný štát?

Pokiaľ ide o mňa, ja som mal v otázke zvrchovanosti Slovenska jasno hneď po revolúcii 1989. Už vtedy som bol presvedčený, že je vhodná chvíľa, aby sme sa osamostatnili a vytvorili vlastný štát. Posledný, ale dôležitý krok, ktorý viedol k ústavnému rozdeleniu Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, bolo hlasovanie vo Federálnom zhromaždení v Prahe 25. novembra 1992. Rozdelenie federácie nebolo také hladké, ako sa nám zdá dnes. V slovenskej časti Snemovne národov to vrelo, všetci poslanci za SNS a HZDS boli pripravení hlasovať za rozdelenie, ale chýbal jeden či dva hlasy z iných politických strán. Napokon sa našli dvaja poslanci SDL – Štefan Nižňanský a generál Rudolf Tvaroška, a zahlasovali za samostatnú slovenskú štátnosť. Poslanci za SNS po hlasovaní rozvinuli zástavu Slovenskej republiky a spievali hymnickú pieseň Hej, Slováci!

• Rozhodnutím o rozdelení federácie zanikol aj federálny parlament. Ako ste sa vyrovnali s faktom, že ste prišli vlastným pričinením o poslanecký mandát?

Vlastne sme si podpíli pod sebou konár, ale boli sme presvedčení, že sme urobili správnu vec. Išli sme do toho bez váhania, s nadšením, že Slovenská republika bude samostatný štát. Keď si na tie časy spomeniem, doteraz mi behajú po tele zimomriavky. Lenže po rokoch sme mnohí z neskoršieho vývoja na Slovensku dosť sklamaní.

• Prečo? Predstavovali ste si tento vývoj inak?

Nepredstavovali sme si, že sa štát takýmto spôsobom rozkradne. Ako bývalý pétépák si môžem dovoliť povedať, že za socializmu sa zo spoločného kradlo v malom, ale teraz sa kradne vo veľkom. Sprivatizovať strategické podniky bola obrovská chyba. Keď sme si takmer všetko lacno predali, dnes nemáme okrem daňových príjmov odkiaľ vziať peniaze na zdravotníctvo, na vzdelanie a na diaľnice. Špekuluje sa o PPP projektoch pri výstavbe diaľnic. Som za! Čo na tom, ak sa zadĺžime, veď je zadĺžený celý svet, najviac Amerika, ktorá svoje obrovské dlhy nespláti nikdy. A u nás len plačeme, že zadĺžujeme našu budúcnosť, naše deti a našich vnukov. Nie som národohospodár, ale pochopil som svet a viem, ako to beží inde.

• Po odchode z federálnej z Prahy do Bratislavy ste zakotvili v slovenskom parlamente. To však nebola bodka za vašou politickou kariérou. Ako ste vstúpili do diplomatických služieb?

Kamil HAĎAPKA – slávny cyklistický tréner v časoch Hrazdíru, Bartoníčka, Smolíka, Moravca, Svoradu, Gálika i Jurča, ale aj rozhodný zástanca slovenských záujmov vo vrcholnej parlamentarnej politike.

Štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí ma oslovil, či by som nešiel za prvého radcu Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Mexiko City vzhľadom na moje skúsenosti počas trénerského pôsobenia v tejto krajine. Mexiko som poznal, novú prácu som privítal.

• V mexickom Monterrey ste založili Panamerickú cyklistickú školu. Vaši zverenci získali na panamerických a stredoamerických hrách dvadsaťštyri medailí. V Mexiku vás teda dobre poznali. Pomáhala vám to na diplomatickom poste?

Pomáhala, ale nie nadsť. Zmenila sa vláda, nastúpila garnitúra Mikuláša Dzurinda, prišiel nový minister zahraničných vecí aj nový veľvyslanec. Viete, ako to chodí pri výmene vlád – vrátil som sa do Bratislavy. Keď som sa náhodou stretol s Dzurindom, pýtal sa ma: „A čo, pán Haďapka, ste na dovolenke?“ Odpovedal som: „Nie, pán premiér, ja končím.“ – „A prečo končíte?“ spýtal sa začudovane. „Preto, pán premiér, lebo som vás neučil bicyklovať.“

• To bola typicky alibistická reakcia politika, ktorý sa tvári, že nevie, o čo ide...

Samozrejme, dobre to vedel. Tým som v politike skončil, išiel som do penzie a fungoval som v športe ďalej, pracoval som v Slovenskom olympijskom výbore.

• Opäť sme pri športe. Zaznamenal som jedno vaše vyjadrenie o našom fenomenálnom cyklistovi Petrovi Saganovi. Povedali ste, že Sagan je skvelý, ale má len jednu chybu, že nie ste jeho tréner. Ako ste to mysleli?

Musím to trochu rozviesť. Viete, mám šťastie či skôr nos na cyklistov, pozriem sa na chlapca a viem, či bude, alebo nebude. Sagana som poznal ešte ako dorastenca, pretekára v cyklokrose, a videl som, že má veľký talent. Málokto vie, akurát o tom písali talianske noviny Gazzetto dello Sport, že Haďapka zariadil, aby Sagan prišiel do Cannondale. Bola to do istej miery pravda, na Sagana som upozornil priateľov v tomto tíme. A moju poznámku treba chápať tak, že bola chyba, že som nemal Sagana. Lebo Peter Sagan je jedinečný fenomén, ktorý sa narodil raz za sto rokov. Žiaľ, Peter je dnes tovar, čo mu povie jeho zamestnávateľ, to musí robiť. Okrem toho je chyba, že nemá mužstvo – nemal ho v Cannondale, nemal ho v Tinkoff Saxo a nemá ho ani teraz v Bora-Hansgrohe. Všetci špičkoví cyklisti majú ten povestný vláčik, ktorý ich dovezie až takmer do cieľa, ale on je sám a napriek tomu dokáže zvíťaziť. Pekné je, že po víťazstve ďakuje svojmu tímu, lenže ten jeho tím tam vôbec nie je. Sagan by potreboval dvoch-troch pretekárov, ktorí by ťahali s ním až do cieľa.

• Ste posledný žijúci zakladateľ cyklistických pretekov Okolo Slovenska. Máte ešte nejakú víziu, ako tieto preteky v Európe viac spopularizovať?

Bojujem za to, aby boli preteky Okolo Slovenska v Eurošporte. Dnes máme lepšie podmienky v hotelovom ubytovaní ako v začiatkoch, keď sa bývalo po internátoch; dnes to všetko funguje dobre, ale nefunguje nám spojenie s cestovným ruchom ako na pretekoch Okolo Chorvátska. Chcel som, aby nám na cieľ pretekov poskytol financie cestovný ruch, lenže náš spoluobčan, minister dopravy cestovný ruch vlastne zrušil. Agentúra cestovného ruchu už neexistuje. Teraz robí propagáciu našich pretekov ministerstvo zahraničných vecí, lenže to je málo. Mojm želaním je, aby sa nazeranie na tento šport zmenilo, aby sa prostredníctvom cyklistiky svet dozvedel o Slovensku, o jeho prírodných krásach, o hradoch, kúpeľoch, horách, o možnostiach turistiky, ktoré tu máme v nebyvalej miere.

• Šport je veľká a úspešná etapa vášho života a druhou významnou je politika. Ako sa pozeráte ako bývalý poslanec na súčasnú Národnú radu Slovenskej republiky, na politickú kultúru, ktorá sprevádza rokovania parlamentu?

Môj pohľad na dnešnú národnú radu je veľmi kritický, ak nechcem priamo povedať žalostný. Opozícia je deštruktívna, dnes nič iné nerobí, iba vyhľadáva aféry. Výdatne jej v tom pomáhajú médiá, ktoré viac-menej plnia funkciu opozičnej strany. Dnes je pravda len v športe – lebo keď Slovan vyhrá tri nula, tak je to tri nula a nemôže byť naopak nula tri. Ale v politike to môže byť podľa toho, kto komu slúži, kto si čo na koho vymyslí. V našich novinách sa často vymýšľa a manipuluje, a keď sa chcem dozvedieť pravdu, tak si môžem prečítať jedine šport. Všetko ostatné je väčšinou bulvár.

• Nezažili ste v parlamente také divoké roztržky, osočovania a urážky ako dnes?

Nie. Aj keď sme sa hádali, mali sme určité mantinely. S odstupom času môžem povedať, že kultúra diskusie bola iná. Každá vláda – aj súčasná, robí chyby, možno ju kritizovať, ale povedzme si: má v situácii, aká je teraz na politickej scéne, inú alternatívu? Môže byť alternatívou Matovič, Hlina alebo Sulík? Odpoveď nájdeme v ich katastrofálnych vystúpeniach v parlamente.

• Ste nositeľ štátneho vyznamenania Rad Andreja Hlinku za mimoriadne zásluhy o vznik Slovenskej republiky. Dnes pri oslavách nášho najvýznamnejšieho štátneho sviatku prezident Andrej Kiska nikoho, kto sa zaslúžil o vznik slovenskej štátnosti, nevyznamenal. Čo si o tom myslíte?

Škoda je o tom hovoriť. Človek, ktorý pre Slovensko neurobil nič, iba pre svoje kreslo, ktoré si kúpil, nemôže pochopiť, aké je pre národ dôležité mať svoj vlastný štát. Možno je aj dobré, že si nespomenul na ľudí, ktorí sa o štát zaslúžili, lebo neviem, či by slovenskí vlastenci, povedzme také výnimočné osobnosti, ako bol kardinál Korec, mohli vôbec prijať štátne vyznamenanie z rúk takéhoto prezidenta. To nie je môj ani náš prezident.

• Napokon osobná otázka: ešte stále jazdíte autom po Európe za cyklistickými pretekmi?

Prečo nie, prejem aj štyritisíc kilometrov napriek tomu, že mám dvakrát štyridsať rokov, lebo na osemdesiatšesť sa necítim. Len mi prekáža, že mi v autobuse uvoľňujú miesto na sedenie aj staršie ženy a že sa cítim nevyužitý ako človek navyknutý intenzívne pracovať.

Po štvrtstoročí existencie Slovenska zažívame sklamanie z novinárov V médiách nepotrebujeme lokajov

Ludovít ŠTEVKO – Karikatúra Andrej MIŠANEK

Po roku 1989, keď sa ako základný atribút slobody nastolila sloboda prejavu, mysleli sme si, že sa tým navždy skončovalo v médiách s jednofarebným videním sveta, že únavnú propagandu v novinách, rozhlase a televízii, kontrolovaných jednou stranou, nahradí pluralita názorov a objektivita informácií. Žiaľ, aj po dvadsiatich piatich rokoch existencie Slovenskej republiky zažívame sklamanie z médií a mediálnej politiky.

Stále sme svedkami nepochopenia regulačnej úlohy spoločnosti voči mediálnemu priestoru, ktorý deformujú finančné a politické záujmy vlastníkov celoplošnej i lokálnej tlače a tucty rozhlasových a televíznych kanálov. Ani médium nepresne označované ako verejnoprávne neprešlo za štvrtstoročie vývoja takou štruktúrnou a profesionálnou zmenou, ktorá by z neho urobila funkčné médium verejnej služby ako národnej, kultúrnej a vzdelávacej ustanovizne.

■ MEDIÁLNY MONOLÓG

Médiá, verejnoprávne nevynímajúc, sú sústredené na najvyššie poschodia politiky, súťažia medzi sebou, kto prinesie viac šokujúcich alebo negatívnych správ. Mnohí novinári uverili predstave, že ich poslaním je aktívne zasahovať do politického diania a de facto manipulovať verejnú mienku. Vinu na tom majú aj politické reprezentácie vnímajúce verejnoprávne médium väčšinou zúžene cez spravodajstvo a publicistiku – teda cez okno svojich politických zámerov. Dôsledkom neriešenia tejto otázky je politický klientelizmus riadiacich pracovníkov i novinárov v médiách verejnej služby, čoho sme boli časťmi svedkami v nedávnej minulosti – povedzme v známej kauze Mikovej RTVS „Lipšicovo stádo“.

Štát pod vývesným štítom duálneho vysielania a plurality médií dopustil, aby sa subjektívne chápaná pluralita stala zásterkou na pôsobenie protinárodných a proti záujmom štátu pôsobiacich tzv. elit, ktoré zvestujú len svoju „pravdu“ a nepripúšťajú nijaký iný uhol pohľadu na komentované skutočnosti. Z dialógu takého potrebného pre spoločnosť sa stáva monológ, v ktorom vystupujú len „osvedčení

diskutéri“, reprezentanti len jedného ideologického či politického spektra. Tento jav sprevádzal publicistické relácie verejnoprávnej televízie vysielané v exkluzívnom čase, kedysi napríklad v Hríbovej relácii Večer pod lampou a dnes v relácii Večera s Havranom.

■ BEZ ETIKY A ŠKRUPÚL

Takýto postup jednostranného ovplyvňovania divákov a budúcich voličov odkryl aj spôsob „výroby“ politikov a niektorých parlamentných strán. V uplynulom období vygenerovala televízia Markíza politickú stranu ANO Pavla Ruska a prvého prezidenta SR volebného v priamej voľbe – Rudolfa Schustera. Podobné výtvy mediálnych fabrik nie sú výnimkou ani dnes pri výrobe ľahkonohých celebrit či ambiciózných, finančne zabezpečených figúrok vhodných na najvyššie poschodia politiky. Podarilo sa to v roku 2016 aj súčasnej hlave štátu za podpory médií, s pomocou istej predplatenej prieskumnej agentúry a, prirodzene, s výdatným dopingom peňazí a mašinérie mimovládnych organizácií. Dnes vidíme, ako sa v propagandistických manévroch denníka Sme a Denníka N hrá tvrdo bez škrupúl o udržanie kresla pre túto figúrku (obťažkanú daňovými škandálmi) aj po ďalších prezidentských voľbách. Lebo niekomu v pozadí to náramne politicky vyhovuje.

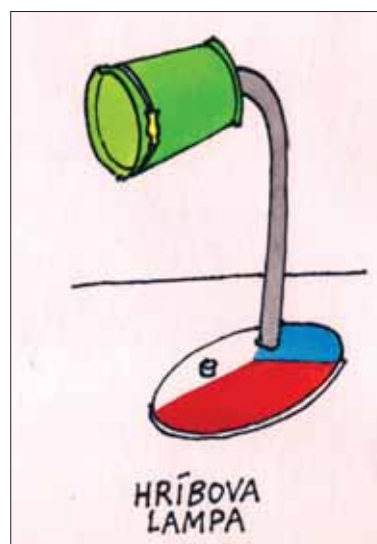
■ PITBULY BEZ REŤAZE

V žabomyších politických vojnách – a nielen o prezidentské kreslo, sa dlhodobo angažuje a potáca verejnoprávna inštitúcia, ktorú si kedysi zmenil na svoj odrazový mostík do politiky niekdajší riaditeľ STV Richard Rybníček

a prepracoval na súkromný podnik na spôsob Markízy nedávny generálny riaditeľ RTVS Václav Mika. S politickým dedičstvom a personálnym obsadením, ktoré tu zanechal predošlý top manažér, sa borí nový riaditeľ Jaroslav Rezník a jeho zápas o názorovú pluralitu zverného média je stále iba v štádiu pokusu. Prerobiť neprofesionálny spravodajsko-publicistický tím, zaťažený hriechmi jeho bývalého šéfa Lukáša Diku, sa nedá tak, že vymeníme iba Diku. Nový šéf sa dostane nevyhnutne do konfliktu s hlúčkikom usadených redakčných pitbulov, ktorí zvlášť v spravodajstve, ale aj v publicistike odjakživa robili vlastnú politiku. Len malý príklad: Rezník pozastavil nekvalitnú televíznu reláciu Reportéri, ku ktorej sa viaže trináť súdnych konaní a žalobami požadovaná suma od RTVS predstavuje okolo 3,5 milióna eura. Skupina redaktorov sa vzbúrila, že si riaditeľ dovolil takto nekorektne siahnuť na ich integritu. Znie to neuveriteľne. Namiesto toho, aby redaktori predložili novú koncepciu kritizovaného programu, oboria sa na riaditeľa, aby im ukázal, ako to treba robiť. Podľa všetkého riaditeľ cúvne, lebo nenašiel podporu v Rade RTVS, a už vôbec nie v spriaznených médiách.

■ STÁDOČKO POSKOKOV

Žiaľ, za dvadsaťpäť rokov nám nevyrástla nová novinárska generácia, ktorá by bola etickou a profesionálnou vybavenosťou zárukou kvalitného a najmä objektívneho spravodajstva a publicistiky. Funkcie žurnalistov preberajú tzv. experti, vyberaní analytici, pracovníci agentúr, mimovládni kibici z rôznych organizácií platených zo zahraničia.

Aká je vlastne identita súčasného novinára? Tí, čo robia za peniaze svojich ideologických a politicky zafarbených tútorov, tvoriacich najväčšiu skupinu, eticky stroskotávajú ako nádenníci a druhá nepomerne menšia skupina, skôr skupinka žurnalistov živoriacich v alternatívnych médiách so svojou snahou umožniť čitateľom, poslucháčom i divákovi pohľad za oponu filtrovaných globálnych informácií, snahou poskytnúť nepokryvený obraz sveta, v ktorom žijeme.

Podľa amerických výskumov sa dá až osemdesiat percent populácie manipulovať médiami. Predpokladajme, že toto percento manipulovateľných občanov je na Slovensku podstatne nižšie najmä „zásluhou“ očividného politického lokajstva médií hlavného prúdu a pochybnosťami kovaného slovenského publika. Práve pochybnosti a v dobe internetu širší pohľad za unifikovaný obzor, aký nám servírujú naše informačné kanály, je imunoterapiou verejnosti proti mediálnym manipuláciám. V tom je kus optimizmu a výzvy, ktorú vyslovil nedocenený mysliteľ a autor novodobých samizdatov Augustín Marián Húška: „Keď sme dokázali vytvoriť druhú pluralistickú slovenskú štátnosť, dokážme jej dať aj druhý dych revitalizačnou terapiou. Zjednotíme sa pri záchranných prácach – sme to dlžní našim predkom i svetu, ktorý potrebuje pomocníkov, nie lokajov.“

Slovenským občanom s nižšími príjmami sa úvery predražia Budúcnosť podľa finančných vzorcov

Róbert HÖLCZ – Foto: internet

Národná banka Slovenska ako strážca finančnej stability zadlženosti domácností sa rozhodla prijať s účinnosťou od 1. 1. 2018 opatrenie, ktoré sa týka schopnosti žiadateľa o úver splácať maximálnu mesačnú splátku v závislosti od jeho čistého príjmu, počtu detí a tiež potreby mať nevyhnutnú finančnú rezervu.

Opatrenie má zabezpečiť, aby komerčné banky neposkytovali vysoké objemy úverov aj občanom s nižšími príjmami. Slovenská centrálna banka sa už vlni usilovala rôznymi opatreniami znížiť riziko nesplácania úverov. Okrem iného znížila objemy poskytovaných úverov zo sto percent ceny nehnuteľnosti na osemdesiat percent...

■ VZOREC NA KLIENTA

Banky nemali pred účinnosťou prijatého opatrenia rovnaké spôsoby na posudzovanie bonity žiadateľa o úver. Teraz dostali jednotný vzorec, ako vypočítať jeho schopnosť úver splácať aj pri zvyšovaní úrokov a strate budúceho príjmu. Vychádza z čistého príjmu, ktorý v prípade, že občan má priemerný plat na úrovni okolo 730 eur, z ktorého v prípade že nemá dieťa môže maximálne mesačne splácať úver vo výške takmer 447 eur, v prípade jedného dieťaťa takmer 370 eur a v prípade dvoch detí takmer 292 eur. Ak však žia-

Slovenská centrálna banka už dlhšie prijíma opatrenia, aby doterajšia banková prax komerčných peňažných domov ne-nadobudla neuregulovateľné dimenzie.

datel spláca viaceré úvery, čistý príjem sa znižuje o každú splátku. Po 30. 6. 2018 sa výška mesačnej

splátky znižuje v priemere o dvadsať eur.

Okrem maximálnej mesačnej splátky z úveru stanovila NBS aj povinnosť mať finančnú rezervu – a síce do 30. 6. 2018 vo výške pätnásť percent z čistého príjmu, po tomto termíne až dvadsať percent. O konkrétnej maximálnej

FINANČNÝ SERVIS

mesačnej splátky úveru je každá banka povinná vopred pred podpísaním úverovej zmluvy žiadateľa o úver informovať.

NBS vysvetľuje dôvody tohto opatrenia ako krok na ochranu občanov s nižšími príjmami pred nadmerným zadlžovaním. V skutočnosti však dochádza k predlžovaniu času splácania poskytnutého úveru, čo je však vždy na prospech financujúcej banky a v neprospech žiadateľa o úver, ktorý tak v konečnom dôsledku zaplatí za vysnenú nehnuteľnosť viac.

V roku 2007 bol zavedený štátny príspevok na bývanie mladých do veku tridsaťpäť rokov. Štátny príspevok sa v roku 2017 poskytoval vo výške tri percentá z maximálnej výšky úveru päťdesiat tisíc eur. Od roku 2018 sa podpora mladých zásadným spôsobom mení. Financujúca banka bude mesačnú splátku mladých počítať ako ostatným, bez doterajšieho trojpercentného zvýhodnenia. Ak mladý občan splňa podmienky poskytnutia štátnej podpory, v daňovom priznaní za rok 2018, ktoré sa bude podávať v marci 2019, si môže znížiť daňovú povinnosť maximálne do sumy štyristo eur ročne. Tento postup môže opakovať maximálne päť nasledujúcich rokov čerpania úveru, čím sa päť rokov ušetrí dvetisíc eur.

■ MLADÝM MENEJ...

V porovnaní s predchádzajúcimi podmienkami poskytovaná štátneho príspevku je to však výrazne menej, keďže mladý človek čerpajúci hypotéku na bývanie ušetril za päť rokov takmer štyritisícpäťsto eur. Pre mladých sa tak nielen zhoršili podmienky splácania úveru, navyše musia po skončení kalendárneho roka požiadať mzdovú účtovníčku o daňový bonus alebo si sumu daňového priznania vypočítať sami. A tak jedinou výhodou pre mladých je, že daňový bonus sa bude dať využiť aj pri čerpaní spotrebných úverov, čo doteraz bolo možné len pri hypotekárnych úveroch.

EKONOMIKA

To, čo sa odohráva v bankovej praxi, nemožno nazvať inak len ako úverový ošial. Nezdravý finančný vývoj už naznačili burzové otrasy v minulých dňoch. Objem dlhu krajín G20 sa za ostatných desať rokov zdvojnásobil. Aj zadlženosť slovenských domácností je oproti úrovni pred krízou tiež dvojnásobne vyššia a v stredo európskom regióne je určite najvyššia. Akýkoľvek šok spôsobený poklesom príjmov alebo vyššími úrokmi by mohol priniesť neschopnosť splácať záväzky voči bankovému sektoru. Ešte väčší problém však môže spôsobiť pokles cien nehnuteľností najmä tam, kde sa nehnuteľnosť kupovala zo špekulatívnych dôvodov.

Úverový ošial

Ak totiž cena nehnuteľnosti klesne, banky môžu požadovať časť úveru splatiť hneď alebo založiť úver ďalšou nehnuteľnosťou, trebárs bytom alebo domom, kde dlžník reálne býva. O tom, že Európska centrálna banka úroky zvýši, niet pochybností. Urobila tak Americká centrálna banka, ale väčším motivátorom je, že inflácia v eurozóne sa pomaly blíži k cieľovej dvojpercentnej hranici a hrozí, že ekonomika sa bude čoraz viac prehrievať. V prvej polovici roka 2018 sa ECB na takýto krok podľa všetkého nechystá. Na obdobie prvých deviatich mesiacov len zníži objem nakupovaných štátnych dlhopisov najviac zadlžených členských štátov eurozóny na polovicu oproti vlaňajšiemu roku.

Na slovenskom úverovom trhu sa domácnosti čoraz viac zadlžujú nielen z dôvodu nízkych úrokov, najmä dlhodobých hypotekárnych úverov, ale aj vinou agresívnej politiky komerčných bánk, ktoré si nízkymi úrokmi čoraz viac konkurujú. Keďže ceny nehnuteľností sa zvyšujú, zvyšuje sa aj objem požadovaných úverov, a tak si komerčné banky vykrývajú nižšie príjmy z rozdielu úrokov z vkladov a úverov. Najviac úverov na bývanie poskytli Slovenská sporiteľňa, VÚB, Tatra banka a ČSOB. Ich podiel na poskytnutých úveroch atakuje hranicu sedemdesiatich percent. Počas obdobia nízkych úrokov a v čase ich fixácie je percento zlyhaných úverov nízke; viac sa tento problém začína prejavovať pri spotrebných úveroch. Preto Národná banka Slovenska začína sprisňovať podmienky ich poskytovania, nielen pokiaľ ide o výšku úveru do maximálnej hodnoty osemdesiatich percent z ceny nehnuteľnosti, ale aj pokiaľ ide o preverovanie bonity žiadateľa o úver cez Sociálnu poisťovňu, aby počet zlyhaných či nevyužitelných úverov neohrozil stabilitu bankového sektora.

Zo zadlžovania domácností si banky na Slovensku zatiaľ nerobili vrásky, a keďže nemajú núdzu o klientov, po neutíchajúcej reklamných kampaniach skôr bezhlavo požičiavajú. Na možný budúci nepriaznivý vývoj európskych bankových domoch už reagovali aj najvyšší predstavitelia ECB, ktorí nevyklúčujú, že v prípade akýchkoľvek problémov s ich likviditou sa budú musieť problémové banky spájať do väčších bánk, čo spôsobí „miznutie“ malých a stredných bánk z európskeho bankového trhu. Tento problém sa zatiaľ netýka slovenských bánk. Tie aj podľa predstaviteľov ECB vykazujú požadovanú stabilitu. Pri tomto konštatovaní však treba poďakovať pojem – zatiaľ.

Róbert HÖLCZ

Západná civilizácia narazila na svoj strop a teraz sa zachraňuje vymývaním mozgov

Ako sa vlastne aktuálne na Slovensku máme?

Marián TKÁČ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Slovenská koruna vznikla v roku na konci s trojkou a zanikla v „osmičkovom“ roku. Dožila sa pätnásteho roku života a – odišla. Na prvý pohľad – a v súlade s konformizmom, ktorý vládne svetu, je otázka, ktorú vyslovíme, namieste: Nehovori príchod eura na Slovensko na prelome rokov 2008 a 2009 viac ako čokoľvek iné o slovenskom úspechu s nádychom záračnosti? Lebo vskutku, ak sú maastrichtské kritériá na jeho prijatie oným uholným kameňom, potom slovenská koruna bola v tom čase asi lepšia ako forint, zlatý i česká koruna (alebo len my Slováci sme sa báli ostať so svojou menou a stáť pri nej?). Tak či onak, z outsidera sa stal líder, a tak vyše tristo dvadsať miliónov Európanov platí už desiaty rok aj jedoeurovou a dvojeurovou mincou so slovenským dvojkrížom.

Pokúsme sa odpovedať na dve legitímne otázky: Ako je nám s eustom (a ako by nám bolo s korunou)? A potom: Dopláca Európa na nás alebo my na Európu? Pri odpovediach si pomôžeme štatistikou. Pozrime sa na vývoj slovenského hrubého domáceho produktu (HDP) v rokoch „pred eustom“ a v rokoch „s eustom“. Ten na konci roku 2008 oproti roku 1993 vzrástol o 81,8 percenta, čo sa prejavilo aj v jeho prepočítaní na obyvateľa: v roku 2008 to bolo 22 600 dolárov, čo znamenalo pre Slovensko (podľa údajov americkej CIA) päťdesiate piate miesto spomedzi 229 štátov sveta a skok oproti roku 2004 o osem miest vyššie. V roku 2016, po našom osemročnom pobyte v eurozóne, dosiahol náš HDP na hlavu 31 200 dolárov, ale s touto sumou sa Slovensko zaradilo iba na šesťdesiate miesto vo svete! Proti otázke, či súvisí absolútny rast, a pritom pokles o päť miest v rebríčku s našim členstvom v eurozóne nemožno nič namietat.

Syntetický ukazovateľ „dobrého života“, jeho priemerná dĺžka – čím sa majú ľudia lepšie, tým dlhšie žijú – sa vyvíjal tak, že od roka 2004 do roka 2016 sa priemerný vek Slovákov predlžil zo 69,9 roka na 77,1 roka, Česi však žijú dlhšie: 78,6 roka, Poliaci 77,6 roka a iba Maďari kratšie: 75,9 roka.

MACOŠSKÝ VZŤAH

Ďalším ukazovateľom je nezamestnanosť. V súčasnosti – podľa posledných správ – sme na tom spomedzi všetkých susedov najhoršie (a Česi najlepšie). A to ešte celá armáda Slovákov pracuje vo svete. Dnes pracuje mimo hraníc Slovenska tristo- až štyristotisíc Slovákov, akoby sa prina- vrátili „uhorské“ či „česko-slovenské“ časy.

Slovákov celé tisícročia udržiavala pri živote pôda, ktorú obrábali a dorábali na nej obživu. Ešte nikdy sa Slováci nestarali o svoju pôdu tak macošsky ako teraz: predávajú ju cudzincom, zatrávňujú ju a kosia, lebo tak si želá „matka Európa“. Pôdu nevyužívame a zároveň jeme „umeliny“ z „marketov“ a sami odchádzame za

prácou do sveta. A nie vždy sa z ďalekej i blízkej cudziny vraciame domov. Nepilime si konár, na ktorom sedíme, keď okrem pôdy dostatočne nevyužívame ani vodu (minerálne vody do zahraničia nedokážeme vyvážať a naopak zo zahraničia nám ju dovážajú cudzie „obchodné reťazce“, ktoré ovládli náš trh s potravinami)? A podaromnici sa stráca aj tretí veľký „dar od Boha“ – drevo. Dennodenne ho lfrujú veľké nákladné autá za naše hranice. A poľský štát pripláca poľským spracovateľom dreva za každý kubik, ktorý privezu od nás. A tak drevo, z ktorého Slováci stavali domy i kostoly, sochy i oltáre (aj najvyšší na svete!), u nás teraz a nateraz akoby nemalo domovské právo. Naš hrubý domáci produkt vytvárajú až zo štyroch pätín cudzie automobilky, ich produkcia znamená, že na počet obyvateľov sa vyrába na Slovensku najviac áut na svete. Takáto špecializácia vytvára zo Slovenska „montážnu halu Európy“ a pri každom výkyve na trhu s automobilmi hrozí veľkými následkami.

ROZUMY Z BRUSELU

V roku 2004 bola spečatená naša ekonomická i politická orientácia, stali sme sa súčasťou západného bloku ospevovaného ako svet „slobody a demokracie“. Po rozumy sme začali lietať už nie do Prahy, ale do Bruselu. Niektorí Slováci hodnotia

voriac o tom, že – podľa predsedu SaS Richarda Sulíka – a ten zrejme vie, čo hovorí – sa s európskymi fondami „spája korupcia“.

Skutočný pomer, čo Slovensko dostáva a čo sa zo Slovenska „odváža“, je však iný. Keby sme k sume, ktorú „odvážame“, pripočítali iba transfer zisku peňažných finančných inštitúcií (najmä bánk), ktoré sú takmer v stopercentnom vlastníctve zahraničia – asi osemsto- päťdesiat miliónov eur ročne – „ročný odliv“ prostriedkov zo Slovenska by sa rovnal „prilivu“ prostriedkov z EÚ. A to sme na strane „odlivu“ započítali iba jeden typ subjektov, ktoré svoje zisky po zdanení posielajú do zahraničia. Aké sú čísla za odvetvia priemyslu, železiarne, elektrárne, plynovod, veľký počet „zlatých nosičov“, ktoré sme lacno predali Západu a výnosy z nich každoročne „vytekajú“ zo Slovenska? Je teda isté, že suma „čistého prílevu peňazí z EÚ na Slovensko“ – jedenásť miliárd eur za dvanásť rokov, spomínané transfery západným smerom „hravo“ prekonávajú možno už za jediný rok! Nedá sa teda povedať, že by sme „vdaka“ členstvu v EÚ príliš zbohatli.

SÚČASNÝ KAPITÁL

Tieto úvahy v plnom rozsahu potvrdzuje francúzsky ekonóm Thomas Piketty, autor bestselleru o nerovnosti v spoločnosti Kapitál v 21. storočí. Konštatuje, že európska integrácia priniesla východným štátom vyššiu produktivitu ich ekonomik i pracovné miesta, ale zisky z veľkej časti odchádzajú na Západ. Podľa neho v rokoch 2010 – 2016 odišlo 4,7 percenta poľského HDP v kapitálových príjmoch na Západ, zatiaľ čo opačným smerom z európskeho rozpočtu to bolo 2,7 percenta. V prípade Slovenska tento pomer činil 4,2 percenta ku 2,2 percenta – teda takmer dvakrát toľko odišlo, ako prišlo. Nepriaznivo toto porovnanie vyznieva aj pre Maďarsko (7,2 percenta ku 4 percentám) a najhoršie pre Česko s pomerom 7,6 percenta ku 1,9 percenta.

Piketty už len dodáva, že Európa si „pripravuje“ problém hlbšieho štiepenia medzi bohatším Západom a chudobnejším Východom „pre masívny odliv prostriedkov z Východu na Západ cez odvádzanie ziskov dcérskych spoločností na Východe do západných centrá, a my s ním súhlasíme“.

Prístup medzi západnou a východnou časťou EÚ je evidentne rozdielny, napríklad pri dotáciách pre poľnohospodárov, čo viedlo na Slovensku k zníženiu počtu pracujúcich v poľnohospodárstve z tristo päťdesiat tisíc v roku 1989 na štyridsať- sedem tisíc v roku 2014. A nedávna finančná kríza spôsobila, že Slovensko s priemerným platom menej ako osemsto eur mesačne muselo finančne pomáhať prostredníctvom „eurovalu“ štátom s dvojnásobnou výškou mesačného platu: Španielsku s 1941 eurami, Cyprus s dvetisíc eurami, podobne Írsku, Portugalsku, Grécku. Nové štáty Únie sa západným vyrovnali v cenách tovarov, nie však už v príjmoch. Pritom je takmer pravidlom, že cena potravín v tom istom supermarkete na západ od nás je dokonca nižšia ako u nás! A je až neuveriteľné, že aj kvalita pod tou istou značkou predávaných potravín je rozdielna – vyššia na západe, nižšia na východe!

STARÍ A NOVÍ

Starí a veľkí Európania majú viac prácu ako noví a malí. Starí a veľkí majú ekonomickú i rozhodovaciu moc, pričom plnia úlohy rozdávané globálnym prediktorom (nepomenovaným lídrom sveta, za ktorého sa považujú USA, ale aj Izrael). „Vodcovia sveta“ riadia svet systematickým vyvolávaním strachu hromadením zbraní, ale aj rozpinavosťou. Humorista by sa spýtal: Prečo tí Rusi tak veľmi dráždia NATO, prečo majú svoje hranice pri ich základniach v pobaltských štátoch?

Blízka i vzdialená budúcnosť ukáže, kam a ako pôjde svet, Európa a v nej aj Slovensko ďalej. Pretrvá vláda neoliberalizmu, ktorý vymysleli tí istí, čo vymýšľali bolševizmus, fašizmus a iné izmy? Ako dopadne neriešenie príčin ohromnej moslimskej migrácie, ktorá ohrozuje tradičnú Európu tam, kde vznikli, ale len jej dôsledky, „rozdeľovať“ milióny imigrantov v Európe? Ktovie, či v hospodárstve pretrvá chaotická vláda trhu a voľného obchodu a tvrdo sa presadia rôzne „transatlantické“ dohody, partnerstvá, naordinované „Rimským klubom“, „Davosom“, „Bildenbergom“ a nespočetnými „samitmi“, globálnych hráčov za zatvorenými dvermi? Či sa na všetky choroby sveta bude ordinovať iba jediný liek: škrtanie rozpočtových výdavkov a takto sa bude čoraz väčší zmenšovať rola štátu v živote národov.

FEJTÓN

Zakaždým, keď bol Jusko nervózny, čosi si to odnieslo. Tentoraz stlačil spínač a namiesto rozžiarených žiaroviek v obývačke nastala tma. Ponáhľal sa do chodby, kde bola nainštalovaná elektrická rozvodná skrinka. Cestou vzal z poličky baterku a zasvietil na panel. Jasné, vyhodilo poistky. Znovu ich uviedol do pôvodného stavu. No keď v obývačke zapol spínač, miestnosť ostala tmavá. Opäť sa vrátil k elektrickej rozvodnej skrinke. Poistky tentoraz nevyhodilo. V celom byte sa svietilo, len obývačka ostala tmavá. Pochopil, že tým sa jeho úloha skončila. Spomenul si na Igora, ktorý bol elektrikár a zavše mu v takýchto prípadoch pomohol. Našiel si jeho číslo v mobile a zavonil. Hlas na druhom konci mu oznámil: „Prepáč, nemôžem, som v obchode.“ Nuž čo, blížila sa sviatky, ľudia nakupujú, akoby boli posledné. Spomenul si, ako mu jeden známy na otázku, odkiaľ ľudia berú toľké peniaze na plné vozíky tovaru

v hypermarketoch, odpovedal, že pred sviatkami sa vracajú tí, čo robia na západe, a keďže tam sú na takéto nákupy zvyknutí, aj doma ukazujú, že na to majú.

Určite nie všetci kupujúci v hypermarketoch pracovali na západe, či boli rodinnými pris-

počúvať od skorého rána do skončenia šichty. Nuž čo, ostáva im len vydržať. Ešte dnes, zajtra a pozajtra... Do samotných Vianoc. Lebo u nás sa Vianoce stali najmä biznisom.

Prvé príznaky reklamy i sortimentu vianočného tovaru sa

Jusko sa znovu pozrel na hodinky. Od jeho prvého telefonátu uplynulo vyše dvoch hodín. Opäť zavolať. Keď sa mu ozvalo stručné: „Som v obchode,“ už si nebol istý, či počuje Igora alebo len akýsi hlas v automate. Myslí, že to už stačilo, pomyslel si

loval všetky farebné drôtky tak, ako majú byť, žiarovky ožili...

Jusko by na všetko zabudol, keby sa mu po Vianociach neozval sám Igor. Najskôr zisťoval, čo Jusko chcel, a keď sa uistil, že už nič, ospravodlňoval sa, že sa skôr neozval, ale nemohol, lebo... „Bol si v obchode. Celý čas. Dokonca aj celé Vianoce,“ čertil sa Jusko. „Vieš, to sa medzi kamarátmi nerobí. Chápem, všeličo sa mohlo stať tebe i tvojej rodine. No mohol si sa aspoň ozvať. Našťastie, poznám aj iných. Jeden prišiel hneď na prvé zavolanie. A aj keď nie je elektrikár, zvládol to.“ Igor hľadal ďalšie výhovorky s uistením, že keď bude nabudúce niečo potrebovať... To už Juska poriadne vytočilo: „Vieš čo, mám k tebe len jednu prosbu: Vymaž ma z pamäti. Tak ako to o chvíľu urobím ja.“ A vyťukal si na mobile Igorovo meno a priezvisko, aby sa zbavil jeho čísla.

Vymaž si ma natrvalo z pamäti

Marián ŠIMKULIČ

lušníkmi tých, ktorí tam robili, ale vozíky mali plné takmer všetci. Predstavoval si, že aj Igor by už mohol skončiť s nakupovaním a opäť zavolať. Tentoraz sa ozvalo len kusé: „Som v obchode.“ Jusko si znovu predstavoval nekonečný rad kupujúcich, ktorí prichádzali s plnými vozíkmi ku pokladniam. Ktovie, ako vnímali ich nekonečné pipanie samotné pokladničky. Lebo tie ich museli

objavili už kedysi v októbri, aby to nákupné šialenstvo vyvrcholilo koncom decembra. Aj to svedčí, ako sa u nás sviatky pokoja stali pravým opakom. Namiesto utišenia stresu, na konci ktorého sú koncoročné haldy odpadkov s množstvom vyhodenej, neskonzených potravín. Aby predtým, kým ich odvezú smetiarske autá, ešte prešli triedičkou bezdomovcov.

v duchu Jusko a spomenul si na Marcela, ktorý mu chodieval na jar opravovať, čo pani Zima pokazila. Nie je síce elektrikár, ale obšmieta sa pri nich, takže hádam sa naňho čosi nalepilo. Marcel prišiel na prvé zavolanie. Keď po vypnutí prúdu v elektrickej rozvodnej skrinke rozobral v obývačke spínač, okamžite zistil chybu. V neďalekom obchode kúpil nový, a keď doňho nainšta-

Na Slovensku vzniklo z iniciatívy vlády centrum na podporu čítania detí

Nelahký návrat detí ku knihám

Alexander GOCZ – Foto: archív SNN

Úroveň čitateľskej gramotnosti slovenských detí je nedostatočná. Konštatuje to ministerstvo kultúry, ktoré chce s týmto problémom viac a účinnejšie pomôcť ministerstvu školstva. Práve preto vláda schválila vznik centra na podporu čítania detí. Jeho cieľom má byť podpora čítania a čitateľskej gramotnosti detí prednostne predškolského veku, mladšieho a staršieho školského veku.

Počítače, notebooky, tablety a inteligentné smartfóny. K tomu počítačové hry od výmyslu sveta a najmä internet. Obrovský digitálny priestor plný informácií a zábavy, filmov, hudby, klipov a rôznych videí. Nečudo, že pre mladú a najmladšiu generáciu kniha ako nosič poučenia a zábavy prudko stráca v poslednom desaťročí na popularite.

■ ČÍTANIE UPADÁ

Už niekoľko rokov sa aj na Slovensku podobne ako vo všetkých vyspelých štátoch uskutočňujú výskumy čitateľskej gramotnosti u detí. Výsledky sú alarmujúce a minister kultúry Marek Maďarič sa k nim vyjadril realisticky: „Rôzne prieskumy, analýzy hovoria o tom, že v Európskej únii každé piate dieťa má problémy s čítaním a Slovensko sa v týchto rebríčkoch umiestňuje v spodnej polovici.“ Minister inicioval na danú tému zasadnutie vlády, po ktorom uviedol: „Hoci hlavná tarcha v oblasti schopnosti detí čítať leží na ministerstve školstva, rezort kultúry tiež cíti určitú spoluzodpovednosť, pretože pracujeme s literatúrou, podporujeme literatúru a myslíme si, že vieme prispieť k tomu, aby sa schopnosť čítania zlepšila.“ Keďže na rozdiel od via-

Už viac rokov nám školy, ale aj čitateľská prax signalizujú, že čítanie školákov má vážne medzery a nedostatky, ktoré sa prejavujú aj tým, že deti nerozumejú tomu, čo čítajú. Vďaka obetavosti pracovníčok knižníc a ďalších aktivistov sa usilujeme tento trend zvrátiť.

cerých krajín západnej Európy, ale aj ďalších krajín mimo EÚ nemá podľa ministerstva kultúry Slovensko vypracovaný účinný systém podpory čítania, vznikla iniciatíva založiť Centrum literatúry pre deti a mládež a podpory čítania. V dnešných dňoch je už jeho fungovanie realitou.

■ SÍDLO V BIBIANE

Koncepcia rozvoja kultúrnych a čitateľských kompetencií detí prostredníctvom kultúrnej výchovy, predložená ministrom kultúry Mare-

kom Maďaričom, určila, že od prvého januára 2018 vzniklo v rámci rezortnej organizácie Bibiana Centrum literatúry pre deti a mládež a podpory čítania. Jeho cieľom má byť podpora čítania a čitateľskej gramotnosti detí prednostne predškolského veku, mladšieho a staršieho školského veku. „Schopnosť čítania, najmä s porozumením, nie je len kultúrna schopnosť, ale ona doslova aj predurčuje možno i úroveň demokracie, to, ako ľudia sú alebo nie sú manipulovateľní, ale má aj vplyv

Čitateľské akcie sa usilujú o čo najväčšiu atraktivnosť, aby priliahli detského čitateľa. Neraz ich organizátori umiestňujú do atraktívneho prostredia vo veľkých nákupných centrách...

ekonomický, pretože je čoraz viac potrebné aj v jednoduchších prácach dokázať čítať nielen mechanicky, ale i s porozumením,“ odôvodnil minister svoju iniciatívu pri otvorení centra. Podľa Maďariča má za úlohu vyvíjať nové inovatívne formy podpory čítania, pričom pri svojej činnosti sa sústreďuje najmä na odbornú, konzultáciu a metodickú oblasť v otázke čitateľskej gramotnosti detí. Koordinovanie jeho aktivít bude mať zo začiatku na starosti jeden odborník – zamestnanec Bibiana, ktorý si postupne vytvorí svoj tím.

■ KNIHA PREŽIJE

V našom bytostnom záujme je, aby deti a mládež častejšie siahli po kvalitných knihách. Bibiana aj predtým pomerne intenzívne spolupracovala s vydavateľmi, autormi a ilustrátormi detských kníh, a tak nové centrum pri Bibiane – medzinárodnom dome umenia pre deti v Bratislave, je takpovediac zastrešením všetkých týchto aktivít. Ročný roz-

počet centra je zatiaľ osemdesiatpäťtisíc eur, no spolu s rastom počtu podujatí sa zrejme bude zvyšovať. Ako odznelo pri otvorení: „Centrum nemá ambíciu metodicky usmerňovať knižnicu ani ich činnosť, čo patrí do kompetencie Slovenskej národnej knižnice v Martine. Bude však tak ako doteraz Bibiana poskytovať aj knižniciam možnosť využívať aktivity na podporu čítania a zúčastňovať sa na programoch, ktoré bude centrum pripravovať.“

Zriadením centra v Bibiane sa posilní spojenie literatúry, ilustrácie a divadla a vytvorí sa jednotná platforma na výchovu detí vo všetkých oblastiach umenia. Jeho náplňou má byť aj umelecká, vzdelávacia a vydavateľská činnosť, medzi iným má organizovať vlastné programy zamerané na kultúru čítania. Tiež má využiť už existujúce podujatia a časopis Slniečko určený žiakom prvého až piateho ročníka základných škôl na formovanie vzťahu detí k literatúre a ilustráciám.

Danica Jakubcová – Milan Klein: Príbehy v básňach s maľovankami, VN 2017

Veršičky a kresby pre radosť detí

KNIHA TÝŽDŇA

Slovenská literatúra sa môže právom hrdiť tým, že tvorba pre deti má u nás veľmi dobré zázemie. Od čias štúrovcov, napríklad Janka Kráľa cez J. C. Hronského, Ľudmilu Podjavorinskú, Jána Turana či Daniela Heviera, sa poézia a próza pre najmenších a malých čitateľov môže oprieť o kvalitné autorské osobnosti. Jednou z takýchto autoriek je aj Danica JAKUBCOVÁ.

Hneď úvodom musím konštatovať, že táto kniha básničiek pre deti je pre mňa zaujímavým autorským počínom. Básničky sú až na malé výnimky orientované na zvieratká. Jednak na tie domáce, ktoré sa však pre mnohé mestské deti stávajú exotikou, jednak na zvieratká „voľne“ žijúce, s výnimkou exotickéj fauny. Autorka sa usiluje – a darí sa jej to celkom úspešne, prepašovať do každej básničky menšiu či väčšiu hádanku. Jej pohľad na svet zvieratiek má v sebe vtip, nadhľad a často aj snahu o poučnú pointu, čo sú všetko atribúty v poézii pre deti veľmi oceňované. Čo sa formy týka, zvolila Danica Jakubcová nanajvyš tradičnú – viazaný verš, pričom rým je najčastejšie striedavý, a to v rámci štvorverší. Občas si autorka vypomôže namiesto rýmu asonanciou, ale to je v tomto prípade skôr osviežením v kolísavo rytmickom plynutí básne. Slovník použila súčasný, čo je dôležité, a vyhýba sa archaizmom, čo možno len pochváliť. Dôležitou súčasťou knihy, ktorá je akcentovaná už v samotnom názve, sú ilustrácie Milana Kleina, výtvarníka, ktorý študoval v Záhrebe a žije striedavo v Chorvátsku a Českej republike. Jeho čistá výtvarná linka veristicky a s moderným odľahčením sprevádza jednotlivé „príbehy“ básničiek, a keďže farebnú ilustráciu doplnia čiernobiela kresba, doslova „ťahá“ detského čitateľa, aby si ju vyfarbil. Tak či tak, ide o vydarenú knihu, ktorá poteší každého rodiča a cez neho aj najmladšiu čitateľskú generáciu.

(mab)

MEDAILÓN

V bohatých dejinách nášho kultúrneho a spoločenského života sa pravidelne objavujú osobnosti, ktoré majú mimoriadne široký záber záujmov a zástojev v rámci jednotlivých umeleckých žánrov. Patrí medzi ne aj spisovateľ, ilustrátor, režisér a popredná osobnosť slovenského kultúrneho života Dušan ROLL.

Osobnosť knižnej kultúry

Narodil sa v Martine 28. januára 1928, kde aj vyštudoval tamojšie gymnázium. V rokoch 1947 až 1953 študoval na Právnickej fakulte a Vysoké školy stavebnej v Bratislave, no napokon ho do svojich osídľ zlákala kultúra. Od roku 1953 pôsobil v rôznych pozíciách ako redakčný tajomník, vedúci výroby a šéfredaktor Vydavateľstva Osveta v Martine a v Bratislave. Odtiaľ v roku 1959 prešiel do vydavateľstva Mladé letá, kde pôsobil ako zástupca šéfredaktora a dostal na starosť predškolskú a výtvarnú redakciu a okrem toho vytvoril pod pseudonymom Juraj Háj rad leporal a maľovaniček, ktoré vyšli aj vo viacerých cudzojazyčných vydaniach. Práve na pôde Mladých liet vznikol nápad prezentovať diela českých a slovenských výtvarníkov pred svetom a zároveň priniesť do Bratislavy diela ilustrátorov zo zahraničia. Dušan Roll spolu s Miroslavom Cipárom, Albinom Brunovským a ďalšími vytvorili v roku 1967 medzinárodné podujatie Bienále ilustrácií Bratislava. Dušan Roll ho následne ako jeho generálny sekretár priviedol k vysokému medzinárodnému postaveniu a súčasne jeho prostredníctvom pomáhal začleňovať slovenskú ilustračnú školu do medzinárodného kontextu. Okrem toho bol tento činný človek v rokoch 1978 – 1981 riaditeľom Slovenskej filmovej tvorby, v roku 1981 založil medzinárodný filmový festival Agrofilm v Nitre a autorsky sa podieľal na realizácii niekoľkých výtvarných knižných publikácií. Za významné zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky mu prezident Ivan Gašparovič prvého januára 2008 udelil Pribinov kríž II. triedy. Dušan Roll nedávno oslávil krásne jubileum – deväťdesiat rokov. V mene redakcie oslávencovi blahoželáme! (mab)

HUMORESKA

V ostatnom čase mám z toho nášho mužsko-ženského kolektívu, na ktorý som si akosi prirodzene zvykol, akýsi čudný pocit. Detstvo, mládenectvo, ba aj prvé dekády môjho aktívneho života boli v tomto ohľade takpovediac v poriadku. Narodil som sa otcovi a mame a rodičia sa o mňa a o súrodencu láskyplne starali, pričom nám dopriavali dostatok času, aby sme si všimnuli, čo a ako v rodine funguje. Priznám sa, že ako mladý rebel som sa rozhodol porušiť rozdelenie rodinných úloh a naučil som sa od mamy variť. Na rozdiel od tatka, ktorý nezvládol ani praženicu. Neskôr sa mi to

vo vzťahoch veľmi zišlo, keďže nie každá moja partnerka mala rodinný model ako ja a poniektoré nebolo radno do kuchyne ani len púšťať. Ako školák som

torom. Neskôr som zapadol do pracovného procesu a robil som v mužských a neskôr v zmiešaných kolektívoch. Väčšinou sme sa, čo sa týka kolegyní, držali

tovaru, je feministická medicína to pravé. Ale všetkého dočasu. Zdá sa, že na západ od Tatier a najmä za morom roztočila prečudesný kolotoč iná sorta femi-

„odstrelili“, no medzitým sa vyrojilo toľko „mňa tiež“, že Hollywood má namále a asi prejde na hercov z radov zvieratiek. Tie sa navzájom zatiaľ neudávajú. Najnovšie zasa prišli organizátori pretekov F 1 s pomerne prepratnou novinou. Už žiadne lepé, teda dobre stavané devy vo vypasovaných šatách s dáždňikmi v rukách, ktoré sa prechádzajú pomedzi nabýskané autá so stovkami koní pod kapotou. Feministky sa totiž vyjadrili, že to dehonestuie ženy na sexuálny objekt. Márne sa zopár dievčencov ozvalo, že im sa tie mužské pohľady páčia a aj celkom slušný groš za to dostanú. Šarmantné krásky najnovšie z boxov jednotlivých stajni zmiznú. Marek DANKO

Kam čert nemôže, pošle dnes feministku

spolužiačky, ktoré mi padli do oka, ťahal za vrkoče alebo som im pomáhal odniesť školskú aktovku. Ako študent som iniciatívne získaval priazeň nežného pohlavia písaním básničiek, hrou na gitare a v krajnom prípade aj vyzvaním do tanca. Rodinu som si založil s dámou môjho srdca a viac či menej úspešne odovzdával naučený model dvom syná-

hesla: „Čo je v dome, od toho ruky preč,“ no nezabudli sme našim spolupracovníckam pochváliť nové šaty, nový účes či nového manžela. Keď sa v deväťdesiatych rokoch objavilo aj u nás feministické hnutie, brali sme to s nadhľadom, ba niekedy som si aj povedal, že pre občasných riaditeľov vesmíru, ktorí sa správajú k ženám ako k spotrebnému

nístiek. Ani sme sa nenazdali a máme tu masívne hnutie Me Too (teda mňa tiež), čo by zvädzalo na vtipy, keby to nebolo až inkvizíčne vážne. Pôvodne zopár postarších herečiek vyštartovalo po jednom producentom kancovi. Kancovi správaním aj vizážou. Chrapúnske správanie k ženám, priamočiary sexuálny nátlak, skrátka, sodoma a gomora. Sviniara spravodlivo

Samuel Jaroslav ZACHEJ patril k významným publicistom v čase maďarizácie Slovenský konzul s oficierskym krížom sv. Alexandra

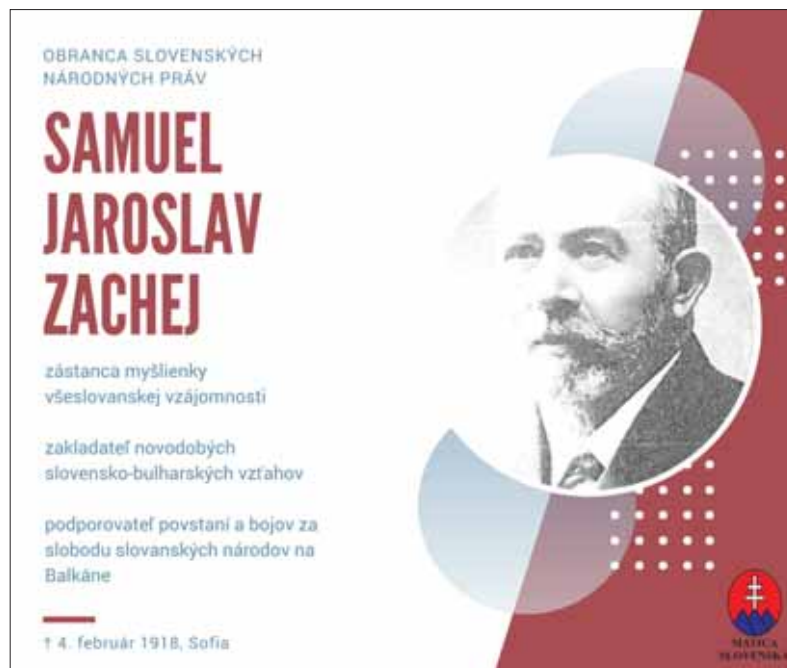
Ján SEMAN –Foto: archív Literárneho múzea MS

Samuel Jaroslav ZACHEJ sa ako významná osobnosť slovenského národného hnutia v čase vrcholiaceho maďarizačného útlaku, zástanca myšlienky všeslovenskej vzájomnosti, zakladateľ novodobých slovensko-bulharských vzťahov, aktívny korešpondent a informátor Slovákov o spoločensko-politických udalostiach v Bulharsku výrazne zapísal nielen do dejín slovenského, ale aj bulharského národa.

Štvrtého februára 1918 pred sto rokmi zomrel v hlavnom meste Bulharska Sofii bojovník za národné práva, novinár, redaktor, pedagóg a osvetový pracovník Samuel Jaroslav Zachej. Narodil sa 31. marca 1841 v obci Bystrá pri Brezne. Základné vzdelanie nadobudol v rodnej obci, v Banskej Štiavnici potom vychodil prvé tri roky gymnázia, odkiaľ odišiel dokončiť gymnaziálne štúdiá do Banskej Bystrice. Tu sa z neho stáva vnímavý a literárne talentovaný študent, čo mu otvorilo cestu k banskobystrickému biskupovi Štefanovi Moysesovi. Ten ho posielal na univerzitu do Budapešti, kde vtedy mali slovenskí bohoslovci literárnu školu. Počas dvojročného štúdia v Pešti sa stretáva s významnými slovenskými národovcami, ako boli J. Francisci, V. P. Tóth, ktorí na neho mali výrazný vplyv. Univerzitu v Budapešti však po dvoch rokoch dobrovoľne opúšťa pre odmietanie teroru proti Nemaďarom a zapisuje sa na štúdium histórie a filológie vo Viedni. Tu sa stretáva so slávnym profesorom a slavistom F. Miklošičom, ktorý mu pomáha získať štipendium na dokončenie štúdia. Veľký vplyv však mal na Zacheja M. F. Rajevský, hlásateľ myšlienky všeslovenskej vzájomnosti.

■ ÚTOKY A OBVINENIA

Po skončení univerzity vo Viedni odchádza opäť do Pešti, kde sa stáva členom redakčnej rady Pešťbudinských vedomostí pod pseudonymom Jaroslav Dumbiersky. Ešte počas štúdia v Pešti sa usiluje spolu s ďalšími Slovákami o založenie slovenského katolíckeho gymnázia, a keď sa v roku 1869 ich snahy uskutočnia a vzniká gymnázium v Kláštore pod Znievom, stáva sa jedným z jeho profesorov. Naplno sa venuje osvetovej činnosti, zakladá spolky, organizuje slávnosti,

výlety, nacvičuje divadlá, prednáša, publikuje. Počas jeho pôsobenia na slovenskom katolíckom gymnázium v Kláštore pod Znievom píše aj pre noviny Národný hlásnik a beletristický časopis Orol.

Zniev a jeho okolie sa stáva hlboko národne uvedomelým a vzdelaným, čo vyvolalo strach medzi maďarskými úradmi. Výsledkom je množstvo útokov na Zacheja a obvinení. Vďaka podpore žiakov a občanov svoju prácu vykonával aj naďalej a toto obdobie svojho života považoval za najšťastnejšie a najplodnejšie. Po zatvorení gymnázia odchádza do redakcie Národných novín, ktoré začali vychádzať od roku 1870 v Turčianskom Svätom Martine namiesto už spomínaných Pešťbudinských vedomostí.

Zachej patril k najvýznamnejším

publicistom v období maďarizačného útlaku. Vo väčšine svojich článkov sa venoval obrane prirodzených práv slovenského národa, vnútropolitickým problémom Uhorska, otázkam slovenského národnoslobodzovacieho hnutia a nevyriešeným národnostným a sociálnym problémom na Balkáne, najmä v Bulharsku.

■ POBYT NA BALKÁNE

V roku 1874 Znievske gymnázium maďarská vláda násilne zatvorila. Zachej sa ocitol pred existenčnou otázkou. Najprv bol rozhodnutý odísť do Ruska, v ktorom videl priateľské útočisko, kde by mohol pokračovať vo svojom boji za národné práva Slovákov. Bohužiaľ, vtedajšia politicko-spoločenská situácia, správaná narastajúcim maďarským

útlakom a umlčováním všetkého slovenského, prinútila nakoniec aj Zacheja k odchodu do cudziny. V roku 1876 ešte začal vydávať ľudovýhonný mesačník Zora, ktorý bol zameraný najmä na dejiny Veľkej Moravy a Slovákov, ale pre prekážky od maďarských úradov bolo jeho vydávanie po roku zastavené. V roku 1878 opúšťa svoju vlasť a novým domovom sa mu až do smrti stáva Balkán. Prvým útočiskom mu bolo Rumunsko, kde bol jedným z iniciátorov idey založenia spolku Slovenskej družiny v Bukurešti. Tá reálne vznikla 31. januára 1884. Pre isté nezhody so svojim švagrom G. Polným odišiel na jar 1880 na pozvanie druhého švagra Jozefa Capka do Sofie, kde sa pokúsil uplatniť v podnikaní. Obchod však nebola jeho jediná činnosť, ktorej sa venoval. V máji 1880 bol založený spolok Slavjanska beseda. Zachej bol jedným z iniciátorov jej založenia a s malými prestávkami tiež vykonával funkciu podpredsedu až do svojej smrti. V rokoch 1909 – 1912 predniesol na pôde spolku štyri prednášky o histórii a aktuálnej situácii Slovákov, ktoré potom v roku 1912 vyšli v Sofii aj knižne pod názvom Slovacite. Tachnoto minalo i nastojajte. Zachejovým cieľom bolo oboznámiť Bulharov so slovenským národom a pomáhať najmä s úradnými záležitosťami tým tisícikam krajanov, ktorí sa za tzv. sťahovania Slovákov na Dolnú zem rozhodli presídliť do „prázdnych oblastí“ Bulharska. Pre svoju skromnosť, učenosť a presvedčenie sa stal „miláčikom sofijských mešťanov“ a dobré meno mal nielen na ministerstvách, ale aj u cisára Ferdinanda. Pre pomoc a prácu, ktorú vykonával medzi slovenskými prisťahovalcami, bol nazvaný slovenským konzulom.

■ TRVÁCNA PRÁCA

Život Samuela Jaroslava Zacheja možno považovať za plodný. Jeho práca bola možno na prvý pohľad nepatrná, ale zato užitočná a trvácna. Aj keď vo svojom životopise píše, že svoj život vidí ako premárnený a nevyužitý, v skutočnosti bol hlavnou postavou vzniku a prehľadovania slovensko-bulharských vzťahov. Bol skutočne veľkým a váženým Slovákom v Sofii, o čom svedčí aj ohlas bulharských novín k Zachejovmu sedemdesiatročnému jubileu. Na jeho počesť sa konala v Bulharsku veľká slávnosť, pričom mu osobne prišli zablahoželať také osobnosti ako minister Stefan Bobčev, spisovateľ Ivan Vazov, ale aj ďalší významní činitelia. Sám bulharský cár mu poslal vlastnoručne napísaný gratulačný list a kvety „za bratské utuženie vzťahov Slovákov s Bulharmi a za vynikajúci podiel pri upevňovaní všeslovenskej myšlienky“. Vyznamenali ho oficierskym krížom sv. Alexandra. Zachej zomrel na následky choroby 4. februára 1918 v Sofii.

Samuel J. Zachej bol zástanca myšlienky všeslovenskej vzájomnosti, ostrý kritik politiky Rakúsko-Uhorska, Nemecka aj Turecka. Bol objektívny pozorovateľ a ako zbehlý publicista podával slovenským čitateľom pomerne objektívny obraz o vtedajších politických pomeroch v Bulharsku.

Básnik a literárny organizátor Vojtech KONDRÓT nás navždy opustil pred pätnástimi rokmi Vytrvalý a nezištný patrón mladých autorov

Keď pred básnikom či poetkou strednej generácie spomeniete meno Vojtech KONDRÓT, drvivá väčšina okamžite kladne zareaguje a veľa z nich spomenie aj nejaký osobný zážitok zo stretnutia s týmto „robotníkom literatúry“. A nielen tvorcovia. Toto meno často spomínajú aj zamestnankyne knižnic od Humenného po Bratislavu, pravda tie, ktoré majú už čosi v knižniciach „odslúžené“. Dnešnej mladej generácii poetov však jeho meno nevraví takmer nič. Na ich škodu...

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív , školský servis

Keď sa v pamäti vrátim k Vojtechovi – „Vojtovi“ – Kondrótovi, prebehnú mi pred vnútorným zrakom osemdesiate roky v spoločnosti mladých autorov, z ktorých každý túžil po svojej prvej knihe, deväťdesiate roky plné literárneho kvasu, súťaží a podujatí, ale aj ich záver, ktorý bol v znamení akejsi „normalizácie“ nádeji a ambícií. Vojto Kondrót sa v týchto spomienkach objavuje pravidelne.

■ UČITEĽ A BÁSNIK

Narodil sa 27. novembra 1940 v rodine colníka a vzdelanie získaval v rodnom Bernolákove – Čeklísi, ako rád hovorieval – a v Senci. Potom študoval na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave a nasledovali učiteľské roky. Pôsobil ako stredoškolský profesor matematiky a fyziky v Tvrdošovciach, Šuranoch a v Ivanke pri Dunaji. Od roku 1980 bol redaktorom vydavateľstva Slovenský spisovateľ a v druhej polovici osemdesiatych rokov sa stal riaditeľom vydavateľstva Mladé letá. Po novembri 1989 sa načas vrátil pred tabuľu a učil v súkromnom tanečnom konzervatóriu,

neskôr pracoval v Národnom literárnom centre a v Národnom osvetovom centre. Začiatky jeho literárnej tvorby siahajú až do obdobia stredoškolských štúdií. Debutoval v roku 1963 v antológii mladej slovenskej poézie Dúfam, že nevyrušujem, Eva. Prvá samostatná kniha Prázdniny šestnástročného vyšla Vojtechovi Kondrótovi v roku 1965. Nasledoval ďalší tučný básnický zberok, posledná s názvom Súkromná modlitba v roku 2001. Okrem toho knihy pre deti, preklady maďarských a českých básnikov a záľaha publicistiky a recenzií.

■ MLADÍ AUTORI

V centre pozornosti Vojtecha Kondróta bola výchova mladých adeptov poézie. Bol členom mnohých porôt na posudzovanie tvorby začínajúcich básnikov a prozaikov, ktorým neúnavne desiatky rokov radil a pomáhal pri ich prvých básnických pokusoch, mnohým bol „krstným otcom“ ich prvých knižiek. Začínajúci poeti mohli z jeho poézie čerpať hutosť a úspornosť vo výraze, zvukovú podobu verša, nápadité rýmy. Vojtech

Stretnutia začínajúcich a mladých literátov so svojimi spisovateľskými vzormi boli vždy poučné a prínosné. Škoda len, že v poslednom čase je takýchto príležitostí pomenej.

Kondrót bol jeden z prvých „objaviteľov“ talentovaného básnika Joža Urbana, stál pri zrode niekoľkých literárnych súťaží, ako napríklad Literárny Zvolen, a jeho editorstvom prešli zo dve desiatky debutov mladých autorov. Vojtech Kondrót opustil poéziu 19. januára 2003. Azda najkompaktnejšiu spomienku na neho kedysi napísal

jeho priateľ prozaik Peter Holka: „Vojto mal jednu neobyčajnú vlastnosť, ktorá dnes už takmer vôbec neexistuje, a aj v minulosti sa vyskytovala iba vzácne, vzácnejšie než šafran – dokázal človeka z ničoho nič nezištno pochváliť. Spomínam si, ako chodieval za mnou do redakcie Pravdy, zakaždým nosil igelitovú tašku s novinami, sadol si,

Básnik Vojtech KONDRÓT – ako sme ho zaživali v Klube spisovateľov.

sám pre seba pokyvoval šedivejúcou hlavou a prehodil, že som napísal dobrú knihu. Páči sa mu, lebo... a spustil pochvalné tirády, spamäti dokázal citovať celé vety. To sa dnes už naozaj nerobí, nikto nikoho nechválí, iba ak sám seba...

Vojto bol dlhé roky pedagógom, učil matematiku a vedel, že nič nemotivuje tak ako pochvala. Vedel, že dobré slovo neraz poteší viac ako čokoľvek iné, viac než peniaze. To učiteľstvo v ňom, v dobrom slova zmysle, ostalo, aj keď už neučil. Akiste aj preto sa tak obetavo venoval mladým autorom, mladým básnikom, a ochotne za nimi cestoval po celom Slovensku ako kedysi Hrebenda s knižkami na chrbte, hoci si mohol radšej robiť svoje... A ešte som si uňho nesmierne vážil, že bol a zostal sám sebou, že sa neprispôboval politickým prievanom, vetrom ani prdom.

Keď Vojta Kondróta pochovávali, nad jeho Čeklísom sa váľali tmavé mračná a bolo mimoriadne nevlúdne. Veru áno, napriek skleníkovému efektu sa na svete čoraz viac ochládza.

Celá strana o lesníctve v SNN výrazne rozvíjala najmä lesnícku mienku, telefonáty z viacerých častí nášho kraja trvali, len čo sa objavilo spomínané číslo v predaji. A potešujúco – všetko súhlasné. Veľmi som rád, že sa dostal do novin aj článok inžiniera Juraška z Podolíncu.

Ad.: Téma týždňa, SNN č. 3

Netreba dvoch kohútov

Bol to môj kolega, výborný námestník riaditeľa lesného závodu v Podolínci. Každá veta jeho článku je trebná, pravdivá, aktuálna. Dobré hodnotím aj článok redaktora Ivana Brožika. A úplne súhlasím s titulkom jeho článku, že lesníci a ochranári by sa mali spojiť. Ale spojiť do jedného ministerstva! S touto myšlienkou som vyšiel už nedlho po vzniku kontroverzného zákona o ochrane lesa a prírody v roku 1994, aj som to publikoval v odbornom časopise Slovenské letokruhy, kde som bol dlhé roky členom redakčnej rady. Navrhoval som zriadiť ministerstvo lesného a vodného hospodárstva a životného prostredia. Nebolo by dvoch kohútov na jednom dvore, ale museli by ťahať v záujme lesa jedným smerom, v jednom záprahu. A ubudlo by z terajších problémov.

Ladislav MALÁK

Pred stopäťdesiatimi piatimi rokmi vyšlo v Skalici prvé číslo časopisu Slovesnosť

Archív listín prítomného času

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

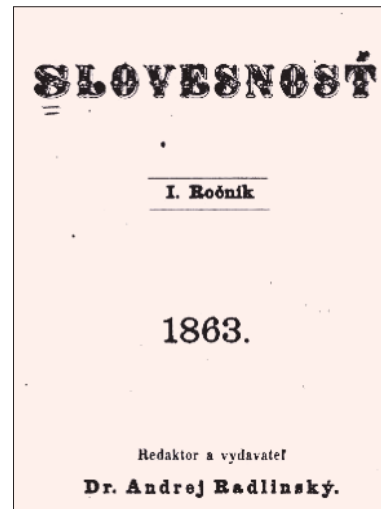
V týchto dňoch uplynulo stopäťdesiatpäť rokov od vydania prvého čísla časopisu Slovesnosť. Redaktorom a vydavateľom časopisu bol rímskokatolícky kňaz, jazykovedec, pedagóg, redaktor, fyzik, vydavateľ, náboženský spisovateľ, zakladateľ Spolku svätého Vojtecha, spoluzakladateľ Matice slovenskej ThDr. PhDr. Andrej Ludovít RADLINSKÝ.

Úvodný text prvého čísla časopisu s názvom Slovenská Matica 4. novembra bol aj o pohnutkách na založenie Slovesnosti. „Ponevadž ‚Slovenská Matica‘ je spolok literárny, slovesný, a naša ‚Slovesnosť‘ je list literatúre všeslavianskej a zvlášte našej slovenskej venovaný: sluší sa, aby sme list tento v prítomnom jubilárnom Cyrillo-Methodějskom roku otvorili s uverejnením jej Stanov, ačkoľvek tieto už v minulom roku nadostač uverejnené boli a známe sú každému národovcovi, aby ony tiež v tomto prísne slovesnom, literárnom liste, jakožto archíve listín prítomného času, nechýbali. Uverejňujeme jich teda...“

Ako citovaný úryvok napovedá, čitateľ sa v časopise dočíta podrobné správy o Ohlásení Matice slovenskej, o jej stanovách, o podporovateľoch... K zakladateľom Matice slovenskej sa počítal každý, kto sa zaviazal na Základinu Matice slovenskej alebo v hotovosti zložil sto zlatých... V súvislosti s oslavami tisícročia príchodu Cyrila a Metoda na naše územie prvé číslo Slovesnosti prinieslo infor-

mácie o histórii slovenského Svätého písma. Z osobností slovenského národného obrodenia a slovenského literárneho sveta vyzdvihlo osobnosť Martina Hamuljaka uverejnením jeho životopisu. Slovesnosť prinášala zaujímavosti zo sveta literatúry v rubrike Vestník literárny, dejepisné úvahy, životopisy významných osobností, zaujímavosti v rubrike Drobnoty a pamätosti. V časopise nechýbala ani literárna tvorba

vo forme poézie a prózy, úvahy k aktuálnym udalostiam. Súčasťou časopisu bol aj prehľad slovenských časopisov vydávaných v danom období. V obsahovo rovnakom duchu sa niesli všetky čísla časopisu Slovesnosť. Prvý ročník pozostával z dvadsiatich štyroch čísiel. Slovesnosť, ako aj ďalšie vtedy vydávané časopisy boli veľkým prínosom pre deti, mládež i dospelú generáciu v prvých matičných rokoch.

MATIČNÉ DEPEŠE

Zväčšili kapacity archívu

Vyššie deväťtisíc eur investovala Matica slovenská do moderného regálového systému, ktorý rozšíri už nepostačujúce skladovacie možnosti vo vlani zrekonštruovaných priestoroch Archívu MS v druhej matičnej budove v Martine. Odborné pracovisko bez neho už nemalo dostatočný a vhodný priestor na uchovávanie nášho kultúrneho a historického dedičstva a uloženým archíváliám hrozilo aj znehodnotenie. Ako uviedol riaditeľ Archívu MS Pavol Madura, pribudlo takto tristošesťdesiat metrov archívnej plochy, na ktorú možno uložiť až tritisíc archívnych škatúl neoceniteľného matičného dedičstva pre nasledujúce generácie.

Kniha Turca

Opäť sa rozbieha obľúbená anketa, v ktorej Turčania hľadajú knihu roka. Čitatelia, autori, zostavovatelia, redaktori, ale aj vydavatelia, knihkupci a distribútori kníh môžu do 28. februára t. r. ponúknuť svoje tipy na najlepšie knižné tituly roku 2017 späť autorom alebo tematicky s týmto regiónom. Hlasovanie o víťaznej knihe sa uskutoční od 1. marca do 5. apríla a výsledky budú známe 23. apríla. Medzi favoritov v kategórii odborná literatúra patrí publikácia historika Petra Hubu snázvom Architekt svitajúcich časov: Blažej Félix Bulla z Vydavateľstva Matice slovenskej.

Seniorka roka

V reprezentačných priestoroch Bojnického zámku vyhlásili nedávno výsledky ankety Fóra pre pomoc starším. Ocenenie seniorky roka získalo štrnásť laureátov. Pre veľkú rodinu matičiarov je potešiteľné, že medzi laureátmi je aj Janka Poláková z Trenčína, ktorej aktívny život sa spája s pôsobením v tamojšej verejnej knižnici a aj vo vyššom veku stále vedie tamojšiu MO MS, pracuje vo výbere krajskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov, prednáša poslucháčom Akadémie tretieho veku a je aj členkou Krajskej organizácie Jednoty dôchodcov Slovenska.

Unikátna zbierka

Vo výstavných priestoroch Domu MS v Lučenci počas celého februára vystavujú unikátnu zbierku Ladislava Kelemena z Pincinej, ktorý už takmer štyri desaťročia zhromažďuje historické pohľadnice, staré Biblie, zápalkové škatuľky, podložky pod pivo či miniatúrne modely áut. Súčasťou zbierky sú aj vreckové kalendáre, platidlá a historické dokumenty, ktoré sa viažu k minulosti okresu Lučenec. Záujemcovia si množstvo atraktívnych zbierkových predmetov aj vystavené ozajstné rarity môžu pozrieť do 9. marca.

Jarné tvorivé dielne

Členky žilinskej Živeny po predošlých vydarených tvorivých stretnutiach v Lietave a Bytčici pripravujú v priestoroch Domu Matice slovenskej na Hollého ulici 17. februára od 9. do 16. hodiny už tretie tvorivé dielne, kde si nielen mládež, ale aj dospelí môžu vyskúšať rôzne remeselné techniky, ale aj sa o všeličom navzájom porozprávať a zblížiť sa. Pod vedením lektoriek sa tentoraz pustia do výroby kraslíc, pečenia medovníkov či ozdôb zo slanej cesta.

Pripravil Emil SEMANCO

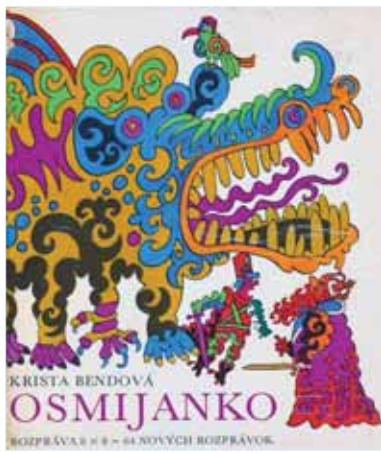
V Kráľovej Lehote spomínali na spisovateľku Kristu BENDOVÚ

Nezabudnuteľná Osmijankova mama

Michal PAŠKA – Foto: archív SNN

Bola raz jedna trieda, Opice z našej police, Ako Jožko Pletko popletol si všetko, Čačky-hračky či Osmijanko... Dnes už kultové diela pre mládež vytvorila autorka, ktorú nikomu určite netreba podrobne predstavovať – Krista Bendová. S jej životom je fatálne spojený dátum 27. január. V tento deň sa pred deväťdesiatimi piatimi rokmi narodila v rodine prednostu železničnej stanice v Kráľovej Lehote Borisa Oldřicha Bendu. A 27. januára pred tridsiatimi rokmi nás táto významná slovenská poetka, prozaička, dramatička i novinárka, manželka básnika Jána Kostru navždy opustila.

A práve v sobotu 27. januára 2018 si obidve výročia, no najmä život a dielo Kristy Bendovej, ktorá publikovala aj pod pseudonymami Ján Koval, Kristián Benko (spoločne s Kostrom), Mária Hla-

vatá, pripomenuli v jej rodnej obci. Maticu slovenskú na podujatí, ktoré sa začalo zapálením sviečok na cintoríne a pokračovalo návštevou pamätnej izby, zastupoval jej druhý

podpredseda Marek Nemeč. Miestny odbor Matice slovenskej a obecná samospráva Kráľovej Lehoty na čele so starostom Vladimírom Kaprinim pripravili skutočne veľmi dôstojnú spomienku na takú významnú spisovateľku, akou Krista Bendová nepochybne bola. Význam jej osobnosti i neprekonateľného diela zdôraznili vo svojich príhovoroch všetci hostia. Vážnosť a dôstojnosť podujatiu dodala aj prítomnosť štátnej tajomníčky ministerstva školstva Olgy Nachtmannovej i štátneho tajomníka ministerstva vnútra Rudolfa Urbanoviča. Nechýbal ani syn umelkyne Juraj Kostra, ktorý sa prítomným tiež prihovoril. Ocenil dielo svojej matky, ktoré vznikalo s primárnym predsavzatím prinášať deťom radosť. Zároveň poďakoval organizátorom za dôstojnú spomienkovú akciu, ktorou si verejnosť

Obľúbená detská autorka Krista BENDOVÁ.

a občania jej rodiska pripomenuli spisovateľkine výročné jubileá.

Na miestnom cintoríne sa nachádza i pekne spracovaná informačná tabuľa, na ktorej výrobu prispela Matica slovenská. Národná kultúrna ustanovizeň sa tiež podieľala aj na otvorení pamätnej izby Kristy Bendovej, ktorá je súčasťou železničnej stanice v Kráľovej Lehote.

Povestová mapa Slovenska sa pričinením vydavateľstva utešene vyfarbuje

Igor VÁLEK sa ponára do vodopádov

Michal SITNIK – Foto: Štefan KAČENA

Povestová mapa Slovenska je dlhodobá edícia Vydavateľstva Matice slovenskej, ktorú popri iných autoroch literárnu erudíciu a pracovitosťou vytrvalo dotuje aj kmeňový spolupracovník Slovenských národných novin Igor VÁLEK. V pôvodne zamýšľanej trilógii priniesol už do matičného vydavateľského domu Povesti o slovenských riekach (2013), Povesti o slovenských liečivých prameňoch a kúpeľoch (2015) a v minulom roku tu uzreli svetlo sveta aj Povesti o slovenských jazerách, plesách, studniach a studničkách (2017).

Ako toto pramenné zaujatie sumarizoval aj pre matičný týždenník, „tok času“ a ponorenie do témy prinieslo ďalší tvorivý nápad – vodopády. Bez nich by sa o vode nepovedalo všetko. A tak rovno v úvode tretej z kníh o slovenskej vode slúbil, že nejde o bodku, ale otvorenú kapitolu. Takže, ako ho poznáme, teraz sa už naplno ponára do týchto nádherných prírodných úkazov, ktoré sú mimoriadne atraktívnou súčasťou maleb-

ných kulís slovenskej prírody. Jej milovníci a obdivovatelia sa opäť majú na čo tešiť, lebo už predošlú jeho knihu povestí mnohí neváhali označiť za klenot. K lichoťivému označeniu knihy povestí o jazerách, plesách, studniach a studničkách pomáha aj jej výborná polygrafická kvalita, vynachádzavá grafická úprava Ivana Bíleho a skvelé ilustrácie Jána Kurinca. Válek v nej čitateľa znalecky povodí po mnohých slovenských regiónoch – Orave,

Liptove, Turci, zláka ho na výlet do Demänovej, k tajchom na Počúvadle a potom vystúpi k tatranským plesám aj k Morskému oku vo Vihorlate, odkiaľ je len na skok k veľkým zrkadlám vodárenských nádrží a priehrad v Zemplíne. Napokon nás osvieži v studničkách, ktoré zúrčia aj v ľudových pesničkách ako ich najkrásnejšie dúšky – Na tej Detve studňa murovaná alebo Kopala studienku, pozerala do nej... Také sú studničky aj pri Žarnovici,

Kmeťov vodopád, ktorý vo Vysokých Tatrách vytvára Nefcerský potok, je na Slovensku so svojimi vyše osemdesiatimi metrami najväčší. Autor Igor VÁLEK mu zaiste venuje vo svojej pripravovanej knihe osobitnú zmienku.

na Gemeri, v Terchovej, hradné studne, studne, ktoré velebili národovci... Tak si z nich na osvieženie doprajte.

GLOSA

Za ostatných zhruba päť rokov sa na Slovensku nielen na oficiálnej úrovni, ale aj v neprebádanom súkromí, najmä v súvislosti so štrajkami učiteľov, veľa hovorí o slovenskom školstve. Takzvaní obyčajní ľudia, s ktorými sa denne stretávam, zastávajú názor, že kapitalizmus ako ekonomický a politický systém veľmi ponížil povolenie učiteľa, a to celoplošne na všetkých stupňoch – počnúc od základných až po vysoké školy.

Prečo treba školské časopisy

Ďalej sa veľa a pravdivo hovorí o tom, že situácia v slovenskom školstve je nielen vecou príslušného ministerstva, škôl, učiteľov, žiakov a ich rodičov, obcí, ale celej širokej slovenskej verejnosti. Pre ľudí so širším aj s hlbším pochopením danej problematiky je otázka škôl nielen vecou žiakov a ich rodičov, ale aj tých, ktorých nazývame priateľmi školy.

Aj oni mierou sebe vlastnou môžu prispieť k zlepšeniu daného stavu. Pravda, v ich úsilí môže veľmi pomôcť, ak vedľa, čím žijú žiaci dnešných škôl, a tu prichádzajú k slovu práve školské časopisy, keďže práve ony mapujú dianie v školách a tým približujú život v nich ľuďom, čo inak nemajú možnosť dostať sa k tomuto druhu informácií.

Školské časopisy poskytujú publikačný priestor literárne aj výtvarne nadaným žiakom, rozvíjajú ich talenty, pestujú myslenie a čítanie vo všetkých vyučovacích predmetoch, ľudsky prostredníctvom rozhovorov s pedagógmi, zblížujú žiakov s učiteľmi. Tak sa majú školy možnosť pod odborným pedagogickým vedením názorne prezentovať a získavať si ďalších (hoci aj neznámych) priateľov a priaznivcov. Školské časopisy okrem toho aj oceňujú tých, ktorí si ocenenie zaslúžia, pestujú v deťoch zmysel pre humor a vtip, rozvíjajú nielen čítanie, ale aj logické a technické myslenie. Vedú deti k ľudskej spoluúčasti s osudmi ľudí ťažko životom skúšaných a stíhaných, ba priamo aj aktivizujú konkrétnu pomoc tým, čo to naozaj potrebujú. Vedú deti k humanizmu a kolektívnemu čítaniu, preto pedagógovia, ktorí ich odborne vedú, zaslúžia si našu hlbokú úctu, obdiv a podporu. Školské časopisy výraznou mierou prispievajú k tomu, že sa nám život škôl stáva bližším, našim srdciam milším. Že lepšie chápeme ich problémy, a tak sme aj lepšie pripravení ponúknuť pomocnú ruku, ak to my sami môžeme a chceme.

Milan ZELINKA

V Levoči si vlastenci pripomenuli 25. výročie vzniku Slovenskej republiky Za svornosť národa aj za svornosť mesta

Text a foto: Miroslav BRINCKO

Stretnutie členov a sympatizantov Miestneho odboru Matice slovenskej v Levoči, členov Slovenskej národnej strany, hostí z MO MS v Poprade pri príležitosti 25. výročia vzniku samostatnosti SR sa nieslo v duchu titulu k tejto informácii. Tradičným miestom stretnutí vlastencov v Levoči je pamätník nášho veľikána Ludovíta Štúra na Námestí Majstra Pavla.

Oslava jubilea samostatného štátu sa začala hymnou SR a básňou Daniela Heviera O národe. Poslankyňa mestského zastupiteľstva Anna Kravecová potom prečítala Deklaráciu o zvrchovanosti SR. Vzápätí účastníkov slávnosti privítala predsedníčka MO MS Anna Petreková, ktorá vo svojom príhovore okrem iného vyslovila nesúhlas s výberom laureátov štátnych vyznamenaní, ktoré udelil v Deň vzniku SR prezident SR. Vysoké počty sa ušli viacerým osobám, čo samostatnú SR nechceli a konali proti nej. Pripomenula tiež 162. výročie úmrtia L. Štúra a jeho potupu, keď jeho meno nesú rady vyznamenaných renegátov. K účastníkom sa prihovoril predseda Okresnej rady SNS Miroslav Brincko, ktorý pripomenul význam vzniku samostatnej SR a zdôraznil slová predsedu NR SR a SNS A. Danka z novoročného príhovoru: „Naši predkovia sa snažili stáročia získať štátnosť, ale ja mám pocit, že veľa ľudí si ani v súčasnosti neuvedomuje, čo je to

Levočskí vlastenci sa už tradične pri rôznych slávnostných príležitostiach stretávajú v parku na hlavnom námestí v blízkosti pamätníka Ludovíta Štúra.

mať vlastný štát. Ešte nás čaká veľa práce.“

Oslava jubilea nášho štátu pokračovala turistickou vychádzkou na miesto stretávania sa štúrovcov Kohwald-Uhliská, kde si národovci zaspievali hymnické piesne Kto za pravdu horí a Hej, Slováci!. V penzióni Hubert pripravili organizátori pre účastníkov vynikajúcu kapustnicu.

Prv než si k nej zapriali dobrú chuť, minútu ticha si uctili nebožehého iniciátora levočskej novoročnej vlasteneckej vychádzky Aladára Brincka, ktorý opustil ich rady pred desiatimi rokmi. V závere stretnutia zaznelo pranie na celý rok 2018, aby sa niesol v znamení lásky, šťastia a zdravia všetkých ľudí dobrej vôle. Slávnosť ukončili piesňou Daj, Boh, šťastia tejto zemi.

Už štvrtstoročie sa žiaci po Slovensku stretávajú na súťaži Šaliansky Maľko

Opäť vyššia kvalita výberu aj prednesu

Od našich spolupracovníkov Moniky DOLŇANOVEJ, Vlasty OCETNÍKOVEJ a Jozefa MAKARIVA

Súťaž v prednese slovenských povestí Šaliansky Maľko píše svoju dvadsiatu piatu kapitolu, do ktorej pribúdajú ďalšie úspešné zápisy z okresných postupových kôl. O viacerých sme už v SNN informovali a naši spolupracovníci aj samotní organizátori nás informujú o ďalších a s potešením konštatujú, že jubilejný ročník prináša zvýšenú kvalitu výberu aj samotného prednesu súťažiacich.

Súťažná atmosféra počas postupových kôl súťaže v prednese povestí Šaliansky Maľko.

Ocenení školáci v okresnom kole súťaže v Dome Matice slovenskej v Snine, ktoré podporil aj predseda MS Marián GEŠPER.

V minulých dňoch sa okresné postupové kolá uskutočnili na Horehroní aj v Zemplíne. V centre voľného času v Brezne prednášalo dvadsaťosem detí z celého okresu a ich vystúpenia hodnotili skúsení porotcovia a odborníci na umelecký prednes, ktorí rozhodli, že v prvej vekovej kategórii (2. – 3. ročník ZŠ) sa najlepším výkonom prezentovala Liliána Tkáčiková zo ZŠ v Polomke; v II. kategórii (4. – 5. ročník ZŠ) Sára Tokárová zo ZŠ K. Rapoša v Brezne a v III. kategórii (6. – 7. ročník) sa im najviac pozdával výkon Juliany Lilkovej zo ZŠ v Pglomke. Ako konštatovala riaditeľka CVC Ingrid Vičanová, organizátorov teší

stúpajúca úroveň recitačnej súťaže, ktorá patrí k najnáročnejším z hľadiska rozsahu, ale aj z hľadiska interpretácie textu. Úprimné poďakovanie patrí všetkým pedagógom, ktorí sa venujú mla-

FOTORIPOST

dým talentom, a tiež porotcom i maticiarom, ktorí z roka na rok prispievajú k kvalitatívnemu rastu súťaže.

To isté možno adresovať aj do agilného Domu Matice slovenskej v Snine a tamojšieho CVC, kde slovenské povesti v okresnom kole prednášalo sedemnást školákov. Ich

výkony pozorne sledovali a starostlivo hodnotili porotkyne Mgr. Ivana Kačurová, Mgr. Ivana Karasová a Mgr. Renáta Pargáčová, ktoré rozhodli, že reprezentantmi okresu v jednotlivých kategóriách na krajskom kole budú reprezentantky okresného mesta Tamara Telepčáková z CSS sv. Cyrila a Metoda, Júlia Lazorová zo ZŠ na Ulici Komenského a Vladimíra Gáborová zo ZŠ P. O. Hviezdoslava. Sninčanov zvlášť potešila podpora predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera, ktorý všetkým oceneným venoval knižné darčeky z maticného vydavateľstva.

URBÁRSKE SPOLOČENSTVO ŽABOKREKY – POZEM. SPOL.,

so sídlom 038 40 Žabokreky 145, v zastúpení Ing. Emilom RIŠIAŇOM, predsedom spoločenstva, oznamuje svojím podielnikom, že 23. marca 2018 o 16. hodine v sále Kultúrneho domu obce Žabokreky sa uskutoční riadne valné zhromaždenie.

PROGRAM:

- Prezentácia účastníkov (16. – 17. hod.)
- Otvorenie (17. hod.)
- Voľba mandátovej, návrhovej komisie, zapisovateľa a overovateľov zápisnice
- Správa o plnení uznesenia zo zasadnutia valného US Žabokreky, konaného dňa 24. marca 2017
- Hodnotiaca správa o činnosti US za rok 2017
- Správa lesného hospodára
- Schválenie ročnej uzávierky za rok 2017
- Správa mandátovej komisie
- Diskusia
- Návrh na uznesenie
- Záver

Žiadame vás o účasť! Ak sa nebudete môcť zúčastniť na valnom zhromaždení, prosíme vyplniť splnomocnenie na zastupovanie vašej osoby.

R - 2018008

PRIPOMÍNAME SI

17. februára

– stodesať rokov, čo sa narodil spisovateľ pre deti a mládež Ferdinand Gabaj (1908 – 1974); pripomeňme si jeho diela Cirkus Hopsasa, Maturantka Eva, Moji piataci, Jarabáč...

– sto rokov od narodenia majstra ľudového rezbárstva, muzikanta a rozprávača z Poník Ondreja Madoša (1918 – 1972)

– desať rokov od smrti lekára, spisovateľa a cestovateľa Benjamína Tináka (1930 – 2008), autora románov Znepokojená krv, Diagnóza, Žitava, Šok, Anjel v Michigane atď., a v tom čase neobyčajne zaujímavých cestopisných kníh

– pred piatimi rokmi zomrel polyglot, spoluprekladateľ slovenského moderného vydania Biblie, výnimočný kazateľ a esejista, evanjelický kňaz doc. ThDr. Ján Grešo z Vavrišova (1933 – 2013)

19. februára

– storočnica historika kultúry a etnografa Františka Kalesného (1918 – 2007)

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi zomrel v Nemecku náš exilový historik a rímskokatolícky kňaz Vojtech Bucko (1911 – 1993)

– niekdajší hokejový brankár, potom skvelý tréner slovenskej hokejovej reprezentácie, ktorý ako jediný ju dovedol k titulu majstra sveta Ján Filc má šesťdesiatpäť rokov

20. februára

– uplynulo sedemdesiat rokov, čo vyšlo prvé číslo časopisu Slovenka, kedysi veľmi obľúbeného ženského obrázkového týždenníka (1948)

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi zomrela legenda slovenskej ľudovej piesne východoslovenská speváčka Janka Guzová (1917 – 1993)

21. februára

– stotridsať rokov od smrti národného buditeľa, vedúceho organizátora národného hnutia, evanjelického kňaza v Hlbokom Jozefa Miloslava Hurbana (1817 – 1888), jeho bustu so symbolmi slovenskej revolučnej histórie stráži čestná stráž v budove Slovenskej národnej rady, dnes s umelým názvom Národná rada SR

– herec Dušan Kaprálik má sedemdesiatku

22. februára

– sedemdesiat rokov, čo v Prahe založili celoštátnu organizáciu Zväz československo-sovietskeho priateľstva (1948), pred novembrom '89 mala len na Slovensku zhruba milión členov, keďže účasť v nej sa považovala za povinnosť a uvádzala sa aj v kadrovom posudku každého dospelého občana; v Bratislave jej patrila historická budova na dunajskom nábreží aj s výstavnými sálami

– pred dvadsiatimi rokmi začala slovenská gréckokatolícka cirkev používať nový preklad liturgie sv. Jána Zlatoústeho (1998)

– naša úspešná hádzanáarka Dominika Kodajová má krásnych dvadsaťpäť

23. februára

– štyristošesťdesiat rokov, čo vymrel rod lúpežných rytierov Podmanických, ktorí z hradu nad Považskou Bystricou tyranizovali široké okolie

– pred sto dvadsiatimi rokmi sa narodil maliar a ilustrátor Karol Ondrejčka st. (1898 – 1961), fascinujúci majster slovenskej krajiny a dediny

(jč)